

Rõuge valla hetkeolukorra ülevaade ja arengukava aastateks 2019 – 2035+

Sisukord

1. Üldandmed.....	4
1.1. Rahvastik.....	5
2. Haridus ja noorsootöö.....	8
2.1. Alusharidus.....	8
2.2. Üldharidus	11
2.3. Huviharidus ja -tegevus.....	16
2.4. Noorsootöö.....	17
2.5. Elukestev õpe	18
3. Kultuur, sport ja vaba aeg.....	19
3.1. Kultuur	19
3.2. Sport.....	24
4. Elukeskkond	28
4.1. Ruumiline areng	29
4.2. Teed ja ühistransport	31
4.3. Kommunaalmajandus.....	32
5. Keskkond ja heakord	34
5.1. Looduskeskkond.....	35
5.2. Jäätmemajandus	36
5.3. Turvalisus	37
6. Ettevõtlus ja turism.....	39
6.1. Ettevõtlus.....	40
6.2. Turism	44
7. Sotsiaalhoolekanne ja tervis	47
7.1. Sotsiaaltoetused.....	47

7.2.	Sotsiaalteenused	53
7.3.	Hooldekodud ja Misso Sotsiaalkeskus.....	54
7.4.	Perearstid.....	57
8.	Juhtimine	57
8.1.	Eelarve.....	58
8.2.	Struktuur.....	47
8.3.	Valitsemine.....	72
	Kasutatud allikad	76

Visioon

Rõuge on roheline, hooliv ja arenev vald, kus kõigil on hea olla. Siin elavad õnnelikud, ühtehoidvad ja kodukohta väärtustavad inimesed.

Rõugõ om haljas, huulja ni edenejä vald, kon kõigil om hää olla. Inemise eläse tan õnnõn, hoitva kokko ja piävä kallis umma kodokotust.

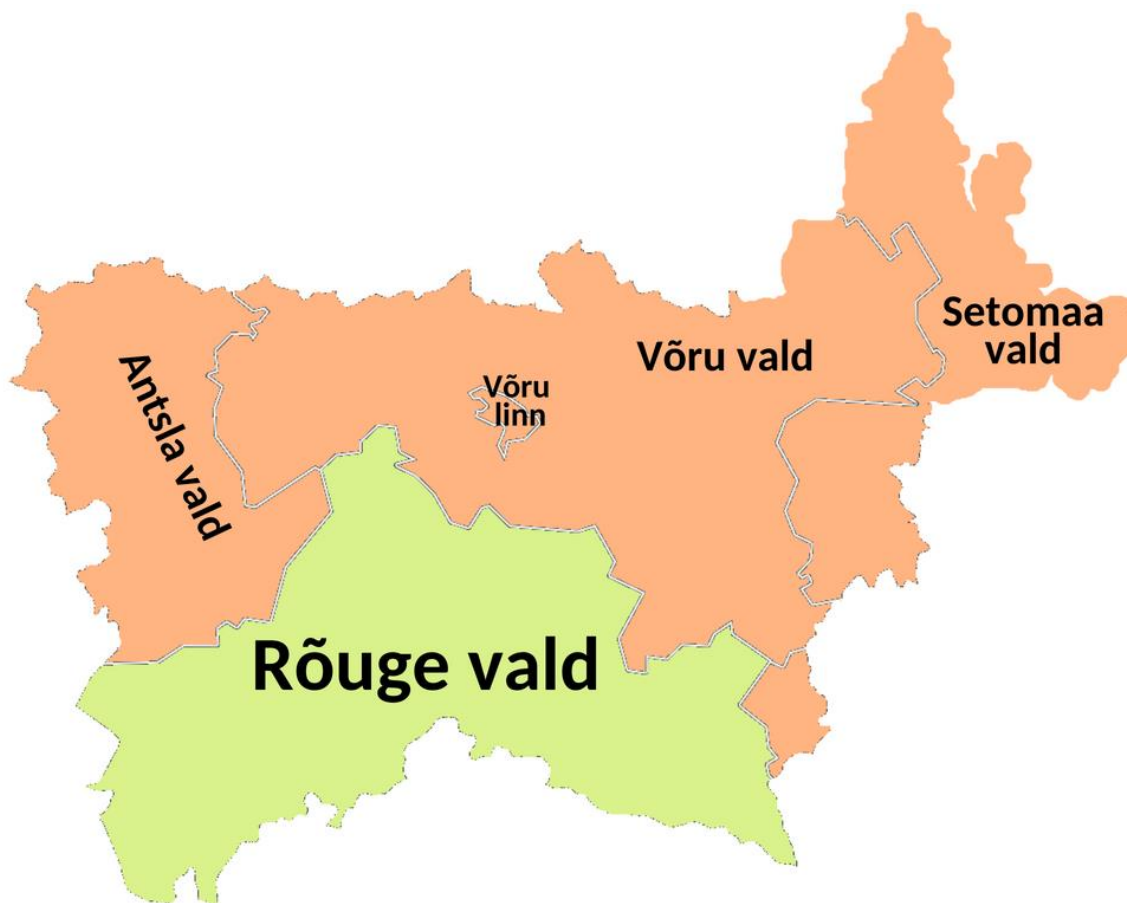
1. Üldandmed

Eesmärk aastaks 2035: elanike arv vallas on stabiilne.

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- hoida, väärtustada ning esile tuua Rõuge valda kui mitmekesist, aktiivset, inimesekeskset ning turvalist elukeskkonda pakkuvat piirkonda;
- tunnustada ja märgata vallas elavaid inimesi.

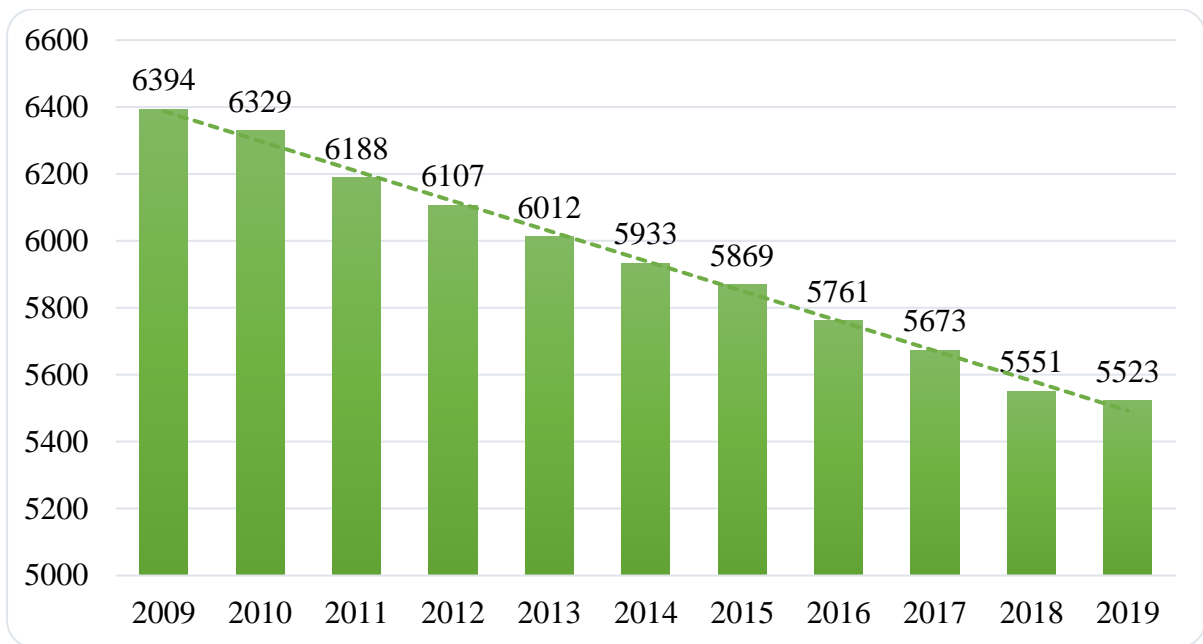
Rõuge vald on 2017. aastal haldusreformi tulemusena viie (Haanja, Misso, Mõniste, Rõuge ja Varstu) omavalitsuse ühinemisel tekkinud Eesti lõunapoolseim vald, mis asub Võru maakonnas. Rõuge vallal on piir kahe naaberriigi – Läti ja Venemaaga. Rõuge valla pindala on ligikaudu 933 km², mis moodustab 34% kogu Võru maakonnast. Pindala on küll suur, kuid asustustihedus vaid vähem kui 6 inimest km² kohta, mis on väikseim näitaja kogu Võrumaal. Suuremateks piirkonnakeskusteks on Haanja, Misso, Mõniste, Rõuge ja Varstu, rahvaarvult ja pindalalt on neist suurim Rõuge keskus. Vallas on 3 alevikku (Misso, Rõuge, Varstu) ja 274 küla. Rõuge valla naabervaldadeks on Valga maakonnast Valga vald ning Võru maakonna vallad Antsla, Võru ja Setomaa. Maakonnakeskus Võru linn asub valla keskusest umbes 15 km kaugusel.

Joonis 1. Võru maakonna kaart

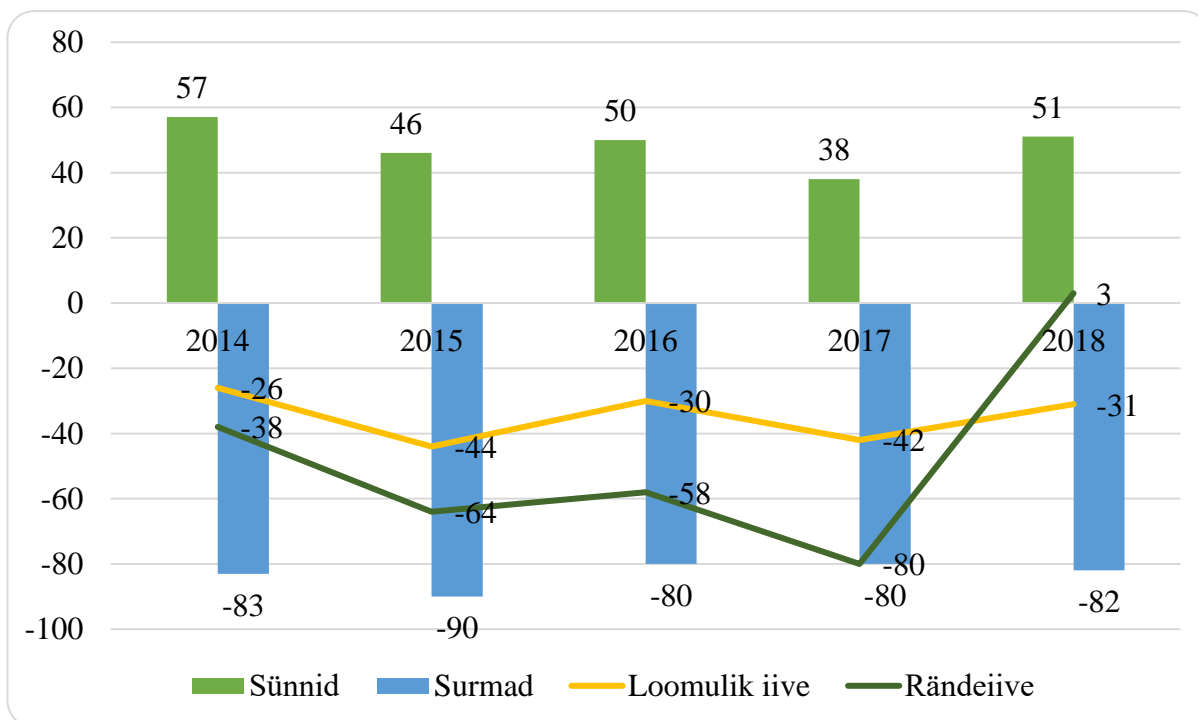
1.1. Rahvastik

Rõuge valla elanike arv 1. jaanuari 2019 seisuga oli 5 523 inimest ehk ligi 15% kogu Võru maakonna elanikest. Kogu Võru maakonna elanike arv näitab langustrendi, ning järjepidev langus on toimunud ka Rõuge vallas. Viimase kümne aasta jooksul on rahvaarv vähenenud ligi 14%. (Joonis 2). Maakondlik rahvastikuprognosis näeb lähitulevikuks ette üsna suurt rahvaarvu langust ning sellest tulenevalt võib langustrendi jätku prognoosida ka Rõuge vallale.

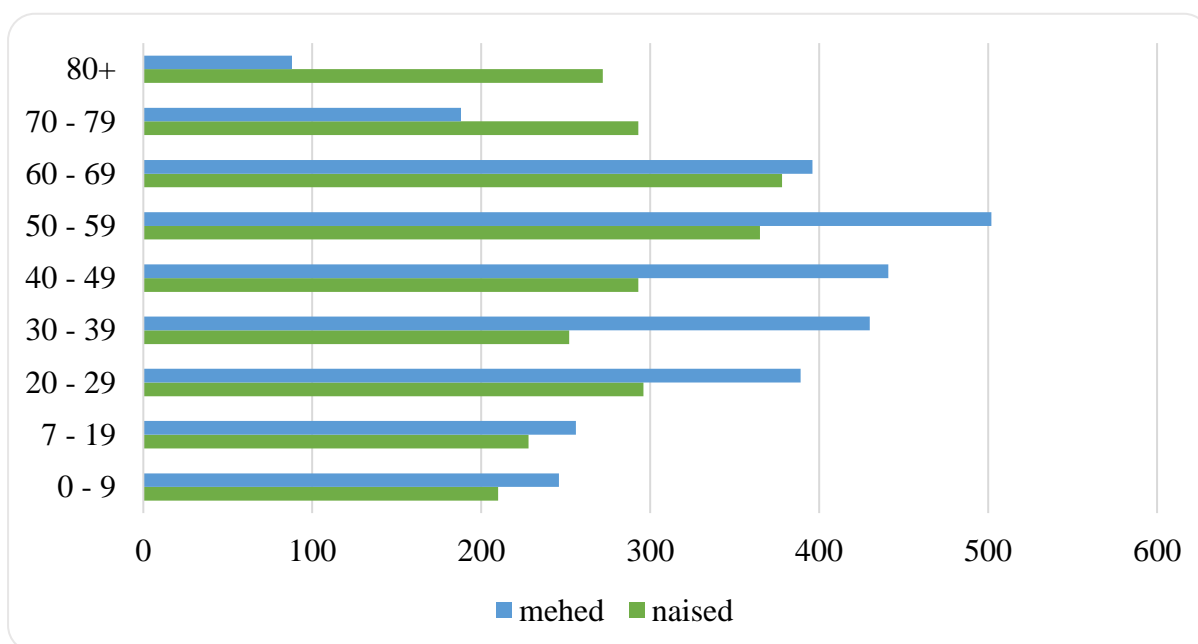
Joonis 2. Rahvaarvu muutus Rõuge vallas 2009 – 2019 (Rahvastikuregister)

Valla loomulik iive on juba pikemat aega negatiivne, mis tähendab, et surmade arv ületab oluliselt sündide arvu. Viimase viie aasta jooksul on keskmiselt olnud 48 sündi ja 83 surma. Negatiivne on olnud ka rändeiive, viimase viie aastaga lahkus aastas keskmiselt 47 inimest. Kui 2017. aastal lahkus 80 inimest, siis 2018. aastal oli rändeiive esmakordselt üle pika aja positiivne (Joonis 3).

Joonis 3. Sünnid, surmad, loomulik iive ja rändeiive 2014 – 2018 (Rahvastikuregister)

Rõuge valla elanike soolis-vanuseline jaotus ei ole tasakaalus, domineerib meeste ülekaal naiste suhtes. Eriti märkimisväärne meeste enamus ilmneb vanuses 20-59 suurim erinevus on vanusegrupis 30-39, kus 63% kõigist vanusegrupi inimestest on mehed. Rahvastiku vananedes olukord pöördub, alates 70-79 eluaastaste vanusegrupist on naisi märgatavalt enam, mis näitab suurt soolist diferentseerumist eluea suhtes (Joonis 4).

Joonis 4. Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis Rõuge vallas 1.01.2019 (Rahvastikuregister)

2. Haridus ja noorsootöö

Haritud rõugelane – õnnelik inimene. Rõuge valla noor on haridust väärtustav, avatud maailmavaatega, ettevõtlik ja loov, kelle tegevusvõimalused on rikastatud läbi mitmekesise huvitegevuse ja noorsootöö.

Eesmärk aastaks 2035: innovaatiline õppijasõbralik hariduskeskkond.

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- tagada lastele ja noortele kodulähedane alus- ja põhiharidus;
- mitmekesine huvitegevus;
- aktiivne noorsootöö;
- õppimise väärtustamine läbi terve elukaare;
- innovaatiliste lahenduste rakendamine õppeprotsessis;
- individuaalsete vajaduste arvestamine hariduses;
- lähtumine kaasava hariduse põhimõtetest;
- spetsialistide olemasolu ja kõrge töemotivatsioon.

2.1. Alusharidus

Rõuge vallas tegutseb 1 lasteaed ja 4 põhikool-lasteaeda: Haanja kooliga liidetud lasteaed Haanja külas, Misso kooliga liidetud lasteaed Misso alevikus, Mõniste kooliga liidetud lasteaed Kuutsi külas, Rõuge lasteaed Rõuge alevikus, Varstu kooliga liidetud lasteaed Varstu alevikus.

Vallas tegutsevad kolm eralastehoidu. Teenust pakuvad MTÜ Sänna Kultuurimõis, Haanja keelepasa ja MTÜ Ostium.

Rõuge lasteaed tegutseb kolmes asukohas, Rõuge alevikus, Viitina külas ja Nursi külas. Rõuge aleviku lasteaias on avatud neli rühma ja 2018/2019 õppeaastal õppis seal 70 last. Rõuge lasteaias üks rühm asub Viitinas ning seal õppis 18 last, kokku oli lasteaias õppeaastal 88 last.

Misso kooli lasteaiarühmas on avatud üks rühm, kus õppis 2018/2019 õppeaastal 11 last. Haanja kooli lasteaias on avatud kaks rühma 27 lapsega, rühmad asuvad Haanjas ja Ruusmäel. Mõniste kooli lasteaiarühmas on avatud kaks rühma 24 lapsega ning Varstu kooli lasteaiarühmas on avatud kaks rühma ja seal õppis 22 last.

Rõuge valla territooriumil asuvates lasteaedades käib kokku 172 last, vabased lasteaia kohti on 36. Vabu kohti on Haanja lasteaiarühmas (9 kohta), Misso lasteaiarühmas (7 kohta), Mõniste lasteaiarühmas (12 kohta) ja Rõuge lasteaias (6 kohta).

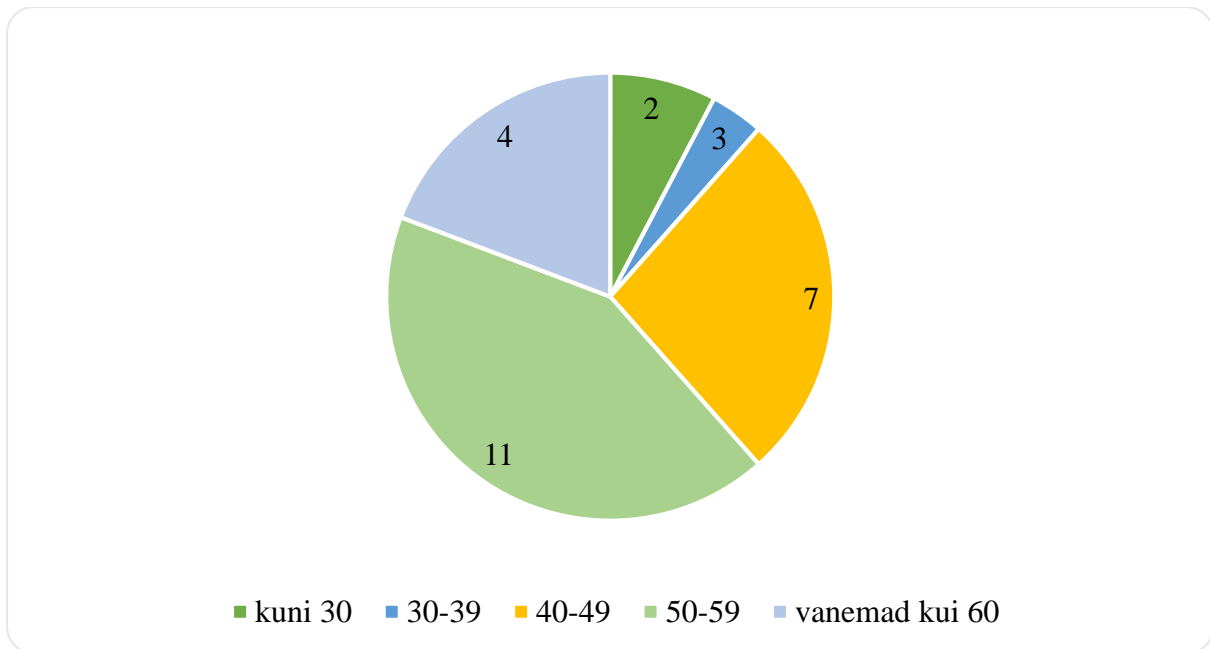
Rõuge vallas elavatel lastel on võimalik omandada alusharidus kodulähedases lasteaias. Lasteaeda võetakse vabade kohtade olemasolul vastu kõik lapsed, kelle vanemal on Eesti rahvastikuregistri järgne elukoht Rõuge vald. Vanemate jaoks on lasteaia valik valdavalt vaba, kui soovitud lasteaias on vabu kohti. Mõningad erisused võivad tekkida piirkondlikust paiknemisest. Lasteaeda võetakse eelistatud järjekorras vastu piirkonnas elavad lapsed ning vabade kohtade olemasolul võetakse lapsi teistest piirkondadest. Samuti võib vabade kohtade olemasolul ja kohaliku omavalitsuse teadmisel võtta vastu mujal elavaid lapsi.

Kokku käib teistest omavalitsustest Rõuge valla lasteaedades 10 last, näiteks Võru linnast, Antsla vallast, Võru vallast, Valga vallast, Setomaa vallast, Tallinna linnast, Tartu linnast. Rõuge vald osaleb omavalitsuste vahelises lasteaiateenuse arveldamises ja tasub 37 lasteaiakoha eest – enim Võru linnas (20 kohta), ja Võru vallas (10 kohta). Samuti omandavad alusharidust meie valla lapsed näiteks Lüganduse vallas, Otepää ja Tartu linnas.

Lasteaedades tugispetsialistide teenuse tagamine on valla jaoks väljakutse, probleem kajastub ka riiklikul tasandil. Vallal on valmisolek palgata tugispetsialiste, kuid tööturul napib pakkumisi või on olematud. Teisalt peab olema loodud valmisolek tugispetsialistide jagamiseks erinevate haridusasutuste vahel. Samuti tuleb tähelepanu pöörata ning selgitada välja, millest tingituna omandab alusharidust märkimisväärselt suur hulk lapsi naaberomavalitsustes. Eesmärgiks on, et Rõuge valla laps kasutab kohalikku teenust. Arvestades, et riiklikul tasandil on eesmärk töötada välja uus ja terviklik alushariduse seadus, mis tagab võrdse ja kõrge kvaliteediga alushariduse kõikides lasteaedades, tuleb ka Rõuge vallal rohkem tähelepanu pöörata kitsaskohtadele ning panustada, et lasteaia.

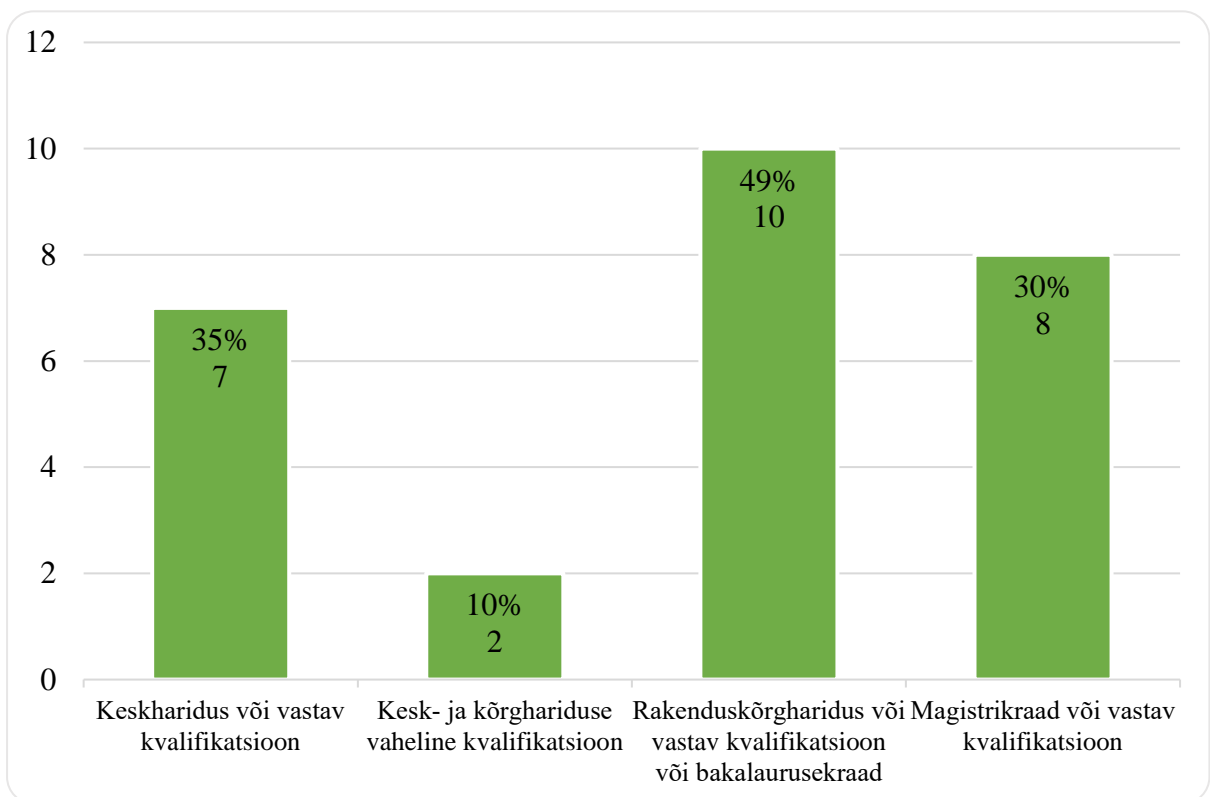
Rõuge valla lasteaedades töötab 2018/2019 õppeaastal kokku 26 õpetajat, lisaks tugipersonal. Rõuge ja Haanja lasteaias töötab ka logopeed.

Lasteaedade õpetajatest on alla 30-aastaseid kõigest 8%, 4% kuulub vanuserühma 30-49. Õpetajatest 27% on 40-49 aastased. Õpetajate osakaal vanuses 50-59 aastat on lausa 42% ja vanemaid kui 60 on 19% (Joonis 5).

Joonis 5. Lasteaia õpetajate vanuseline koosseis (EHIS)

Üle poolte õpetajatest on kõrgharidusega, kuid ilma erialase ettevalmistuseta 35% õpetajatest (Joonis 6).

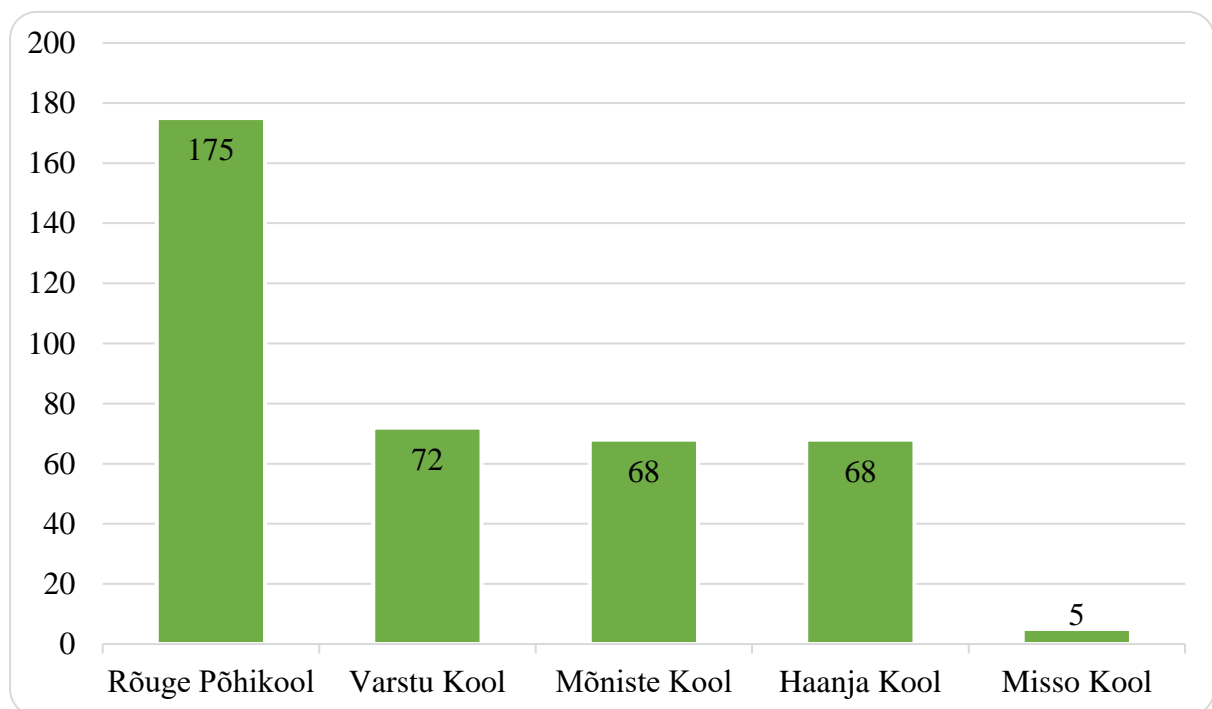
Joonis 6. Lasteaia õpetajate haridustase (EHIS)

2.2. Üldharidus

Rõuge vallas tegutseb 5 üldhariduskooli: munitsipaalkoolidena Haanja Kool Haanja külas ja Ruusmäe külas, Misso Kool Misso alevikus. Mõniste Kool Kuutsi külas, Rõuge Põhikool Rõuge alevikus ja Varstu Kool Varstu alevikus.

Vallas tegutseb kaks erakooli – Leiutajate Külakool Sännas, kus õppis 2018/2019 õppeaastal 2 Rõuge valla õpilast ja Krabi Kool Krabi külas, kus õppis 2018/2019 õppeaastal 5 Rõuge valla õpilast

Rõuge Põhikoolis õppis 2018/2019 õppeaastal 189 õpilast, Varstu Koolis 62 õpilast, Mõniste Koolis 58 õpilast, Haanja Koolis 65 õpilast ja Misso Koolis 3 õpilast. Kokku õppis Rõuge valla üldhariduskoolides 388 õpilast. (Joonis 7). Rõuge Põhikooli õpilaste arv on kasvutrendis, kolmes üldhariduskoolis (Haanja, Mõniste, Varstu) on märgata mõningast, kuid mitte olulist vähenemist, Misso Koolis lähiaastatel õpilaste juurdekasvu ette näha ei ole.

Joonis 7. Õpilaste arv valla üldhariduskoolides (EHIS)

Rõuge piirkonnas saab põhiharidust omandada Rõuge Põhikoolis. Kooli juurdeehitus võimla ja täiendavate klassidega võeti kasutusse 2003. aastal. 2008. aastal lõppes koolihoone renoveerimine, mille raames mindi täielikult üle maaküttele. Koolimaja on kaasaegne ning vastab Tervisekaitse ja Päästeameti nõuetele. Õppekava nõudeid aitavad täita kodundusklass,

võimla, jõusaal ja aeroobikaruum. Nõuetele vastavad ning hästi sisustatud on poiste tööõpetuse ruumid. Energiaklass on kasutusel füüsika- ja keemiakabinetina, kuid vajab edasiarendamist.

Varstu Kool töötab 2006. aastal renoveeritud hoones, olemas on korralik võimla. Kooli arengu ja jätkusuutlikkuse seisukohalt on oluline roll heatasemega põhikooli säilitamisel. Oluline on tagada nii turvaline õpikeskkond, kvalifitseeritud pedagoogiline personal koos neile vajaliku täiendkoolituse kui õpilasi toetavate tõhusate tugisüsteemide toimimine.

Mõniste Kool asub Kuutsi külas. Koolimaja uus hoone valmis 2000. aastal ning on ehitatud kaasaja nõudeid silmas pidades. Alates 2004. aasta sügisest töötab kooli ruumides Kuutsi raamatukogu. Tänapäevane kool on kahe liitrühma ja 9 klassikomplektiga munitsipaal-kool.

Haanja Koolis toimub õppetöö kahes külas, Haanjas ja Ruusmäel. Ruusmäe mõisahoones antakse alusharidust ning algharidust vähemalt I kooliastmele. Haanja koolis õpetatakse võru keelt ning väärtustatakse kohaliku kultuuri ja pärandi säilimist.

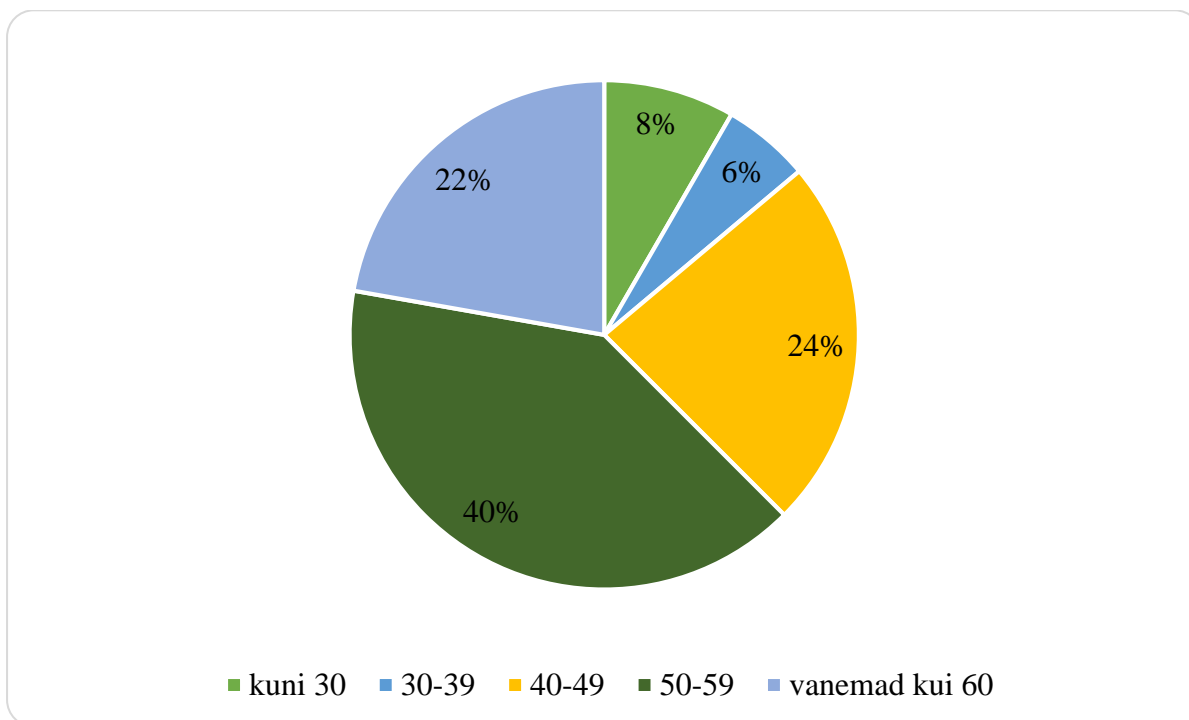
Misso kool töötab uues koolihoones ja asub Pulli järve kaldal, õpetamine toimub I ja II kooliastmes. Õppeaastal 2019/2020 toimub Misso koolis õpe liitklassis. Ainespetsiifikast tulenevaid õppeaineid õpetavad eriala spetsialistid.

Rõuge vallas elavatel õpilastel on võimalik omandada üldharidus kodulähedases koolis ning valla poolt on tagatud koolitransport. Koolides töötab valdavalt kvalifitseeritud õpetajaskond.

Õpetajaskond on koolides järgmine:

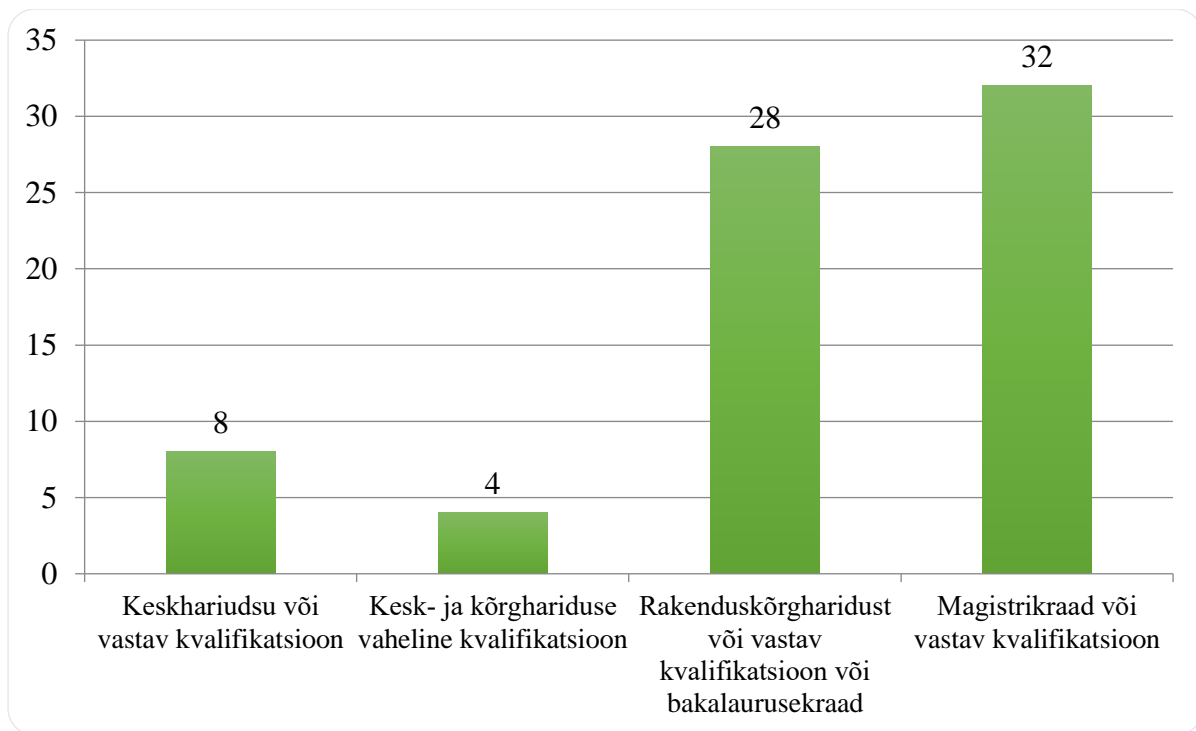
- Rõuge Põhikoolis töötab 19 õpetajat (17,9 ametikohta). Tugispetsialistidest on tööl eripedagoog ja sotsiaalpedagoog.
- Haanja Koolis töötab 17 õpetajat (10,0 ametikohta). Tugispetsialistidest on tööl logopeed.
- Misso Koolis töötab 5 õpetajat (1,9 ametikohta).
- Mõniste Koolis töötab 15 õpetajat (10,8 ametikohta).
- Varstu Koolis töötab 16 õpetajat (9,3 ametikohta).

Rõuge valla õpetajaskonnast 22% on vanemad kui 60 aastat, 40% kuuluvad vanusegruppi 50-59 aastat, 24% õpetajatest on vanuses 40-49 aastat. Alla 40 aastaseid õpetajaid töötab Rõuge valla üldhariduskoolides 14%, nende seast kuni 30 aastaseid on 8% (Joonis 8). Rõuge vallas on probleemiks pedagoogide kõrge keskmine vanus.

Joonis 8. Õpetajate vanuseline jaotus üldhariduskoolides (EHIS)

Soovides tagada head hariduse kvaliteeti, on oluline, et Rõuge valla koolides töötaks kvalifitseeritud ja uuendustele avatud õpetajad. Valdav enamus õpetajaskonnast omab kõrgharidust, bakalaureusekraadi või magistrikraadi. Rõuge vallas töötavatest õpetajatest omab keskharidust või sellele vastavat kvalifikatsiooni 8 õpetajat, kesk- ja kõrghariduse vahelist kvalifikatsiooni omab 4 õpetajat. Rakenduskõrgharidust või vastavat kvalifikatsiooni või bakalaureusekraadi omab 28 õpetajat, magistrikraadi või vastavat kvalifikatsiooni omab 32 õpetajat (Joonis 9).

Joonis 9. Õpetajate haridustase (EHIS)

Teiste omavalitsuste üldhariduskoolides omandavad üldharidust 74 Rõuge valla õpilast. Kõige enam omandatakse üldharidust Võru linnas asuvatest üldhariduskoolidest (35 õpilast), samuti Võru vallas asuvatest koolidest (15 õpilast). Rõuge valla õpilased õpivad veel Tartus, Tallinnas ja teistes omavalitsuste üldhariduskoolides.

Rõuge vallas ei saa omandada üldkeskharidust. Sellest tingituna õpivad Rõuge valla üldkeskharidust omandavad õpilased teiste omavalitsuste üldkeskharidust pakutavates koolides või riigigümnaasiumis. Enim õppis Rõuge valla õpilasi Võrus asuvas riigigümnaasiumis (34 õpilast), Tartu linnas (18 õpilast), Võru vallas (14 õpilast).

Rõuge vald tagab kõigile lastele võimalused alus- ja põhihariduse omandamiseks ning huvialaseks tegevuseks. Koolide arenguperspektiiv sõltub tugevalt õpilaste arvu muutumisest piirkonnas. Lähiaastatel püsib õpilaste arv Rõuge vallas stabiilne. On aastakäike, kui kooli läheb vähem õpilasi kui lõpetab, ent seitsme aasta prognoosi kohaselt suureneb kooli minevate laste arv loomuliku iibe tulemusena üheksa lapse võrra (Tabel 1). Probleemiks võib pidada, et üle poolte õpilastest õpib Rõuge Põhikoolis, mis omakorda toob tulevikus kaasa ruumipuuduse ning ühe kooli õpetajate ülekoormatuse.

Õppeaasta	Läheb kooli:	Lõpetab kooli:
2019/2020	38	47
2020/2021	35	38
2021/2022	54	41
2022/2023	33	33
2023/2024	55	52
2024/2025	42	38

Tabel 1. Õpilaste prognoos 2019 – 2025 (Rahvastikuregister)

Sarnaselt lasteaedadega on valla koolide suurimaks väljakutseks tugispetsialistide teenuse tagamine ning kaasava hariduse põhimõtete rakendamine. Sellest tingituna on oluline HEV-õpilaste õpikeskkonna kaasajastamine ning individuaalsetest vajadustest lähtuva õppe korraldamine ja tugisüsteemide rajamine.

Probleemiks on ka suur hulk teistes valdades üldharidust omandavate õpilaste arvukuses. Sellest tingituna tuleb põhjalikult analüüsida koolivõrgu jätkusuutlikkust sellisel kujul ning vajadusel teha ümberkorraldusi. Samuti tuleb selgitada välja põhjused, miks tarbitakse üldhariduse teenuse omandamist mujal ning millised võimalused on vähendada seda tendentsi.

2.2.1. Rõuge Koostöökeskus

Rõuge Koostöökeskus alustab tööd 1. septembrist 2019 valla hallatava asutusena. Asutus koondab kõikide hallatavate haridusasutuste tugispetsialistid ühtse juhtimise alla, et tõsta hariduse toetavate tugiteenuste kvaliteeti ja kättesaadavust Rõuge valla lastele ja noortele. Rõuge valla haridusasutuste struktuuris on praegu kinnitatud 2,5 eripedagoogi kohta, 2,6 logopeedi kohta ja 1,0 sotsiaalpedagoogi kohta. Keskuses asub tööle 1.septembrist juht ja logopeed 2,0 kohta, eripedagoog 2,0 kohta, sotsiaalpedagoog 2,0 kohta ja psühholoog 1,0 kohta.

2.3. Huviharidus ja -tegevus

Rõuge vallas pakutakse huvitegevust erinevates huviringides, mis töötavad kõikides valla koolides ja noorsoosutustes. Huviharidust omandavad noored enamasti Võru linnas.

Omavalitsuste huvikoolides osaleb 92 õpilast ja seda teenust pakuvad 6 erinevat huvikooli: Kose Muusikakool, Põlva muusikakool, Vastseliina muusikakool, Võru Kunstikool, Võru muusikakool, Võru spordikool. Lisaks esitab 14 teenusepakkujat, kes pakuvad huvihariduse teenust huvitegevuse taotluse, nende seas on nii meie vallas tegutsevad eraettevõtteid kui ka väljaspool valda.

Kõigil, kel vähegi soovi, saavad tegeleda mitteformaalse õppega. Rõuge vallas toetakse kõiki huviringides osalevaid noori. Lisaks valla poolt tasutud õppemaksule, hüvitame lapsevanema poolt tasutud kohatasu, korvame transpordikulud ja toetame laagris osalemist. Koolides ja noortekeskustes on loodud juurde erinevaid huviringe.

Koolide (Haanja, Misso, Mõniste, Rõuge, Varstu) huviringides käib kokku 362 õpilast. Noortetubade, noortekeskuste ja noortemajade huviringides osaleb 124 noort. Noortetubades, noortekeskustes ja noortemajades töötab mitmeid erinevaid huviringe, seega noorte valikuvõimalus leida enesele huvipakkuv huviring on mitmekesine.

Rõuge valla koolides pakuti 2018/2019 õppeaastal järgnevaid huviringe:

Mõniste Koolis saab omandada huviharidust muusikapesas. Mõniste koolis ja piirkonnas saab osaleda järgnevates huvitegevustes: liiklusõpe, jalgpall, saalihoki, kunstiring, meediaring, mudilaskoor, puutöö, näitering, kokandusring, loovusring (käeline tegevus), muusikaringid, peotantsuring, meediaring ja robotika.

Rõuge põhikoolis toimuvad huviringidena robotika, spordiring, keraamika ring, rahvatants, jalgpall, puutöö, teaduskool, laulukoorid (lisaks ansambel ja solistid), näitering. Lisaks toimuvad Rõuge piirkonnas järgmised ringid: robotika, kosmosering, keraamika ring, näputööring, ettevõtlusõpe, tantsuring, jõusaali treening, kokandusring, loovusring,

Haanja koolis toimuvad väärtuskasvatuse ring, robotika, mudilaskoor, käsitööring, suusatamine, näitering, puutöö, võru keel. Lisaks toimuvad Haanja piirkonnas järgmised ringid: IT ja robotika, orienteerumisring, noorte aeroobika, jalgpall, kunstiring, keraamikaring, kokaring, kunstiring, maailmaharidusering, mõisakultuuriring, liikumisring

Varstu koolis toimuvad käsitööring, mudilaskoor, võrkpall, kitarriring. Lisaks toimuvad Varstu piirkonnas järgmised ringid: kergejõustik, täpsuslaskmine, saviring, fotoring, kokandusring, robotika, poniring, rütmimuusika ring, digitehnika ring.

Misso kooli ja piirkonna noortele toimuvad multikultuuriring, jalgpallitrenn, tehnikaring, keraamikaring ja käsitööring.

2.4.Noorsootöö

Rõuge vallas elab 1050 noort vanuses 7-26 eluaastat, moodustades 19% kogu elanikkonnast. Noorsootöö vastavalt noorsootöö seadusele on suunatud just sellele vanusegrupile ning noorsootöö eesmärk on tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgseks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda. Rõuge valla noorsootöö visiooniks on, et Rõuge valla noor on avatud maailmavaatega, positiivse ellusuhtumisega, ettevõtlik ja väärtustatud kogukonna liige.

Noorsootööd teostatakse alates 1.septembrist 2018 Rõuge Noorsootöö Keskuse tegevuse kaudu. Rõuge Noorsootöö Keskus hõlmab enda alla erinevate piirkondade noorsootööasutused – Haanja noortemaja, Misso noortetuba, Mõniste noortekeskus, Nursi noortetuba, Ruusmäe noortekoda, Rõuge noortekeskus, Varstu noortemaja, Viitina noortetuba. Noorsootööasutuste seirekeskkonna logiraamatu andmetel oli 2018. aastal noorsootööasutustes u 8600 külastust ligi 530 erineva noore poolt.

Rõuge valla noored ja noorsootöötajad on saavutanud kohalikke ja riiklikke tunnustusi, Rõuge vald on pälvinud 2018. aastal Haridus- ja teadusministeeriumi tunnustuse noorsootöö arendamise eest. Rõuge valla noored ja noorsootöötajad osalevad erinevates noorsootööga seotud võrgustikes, mis võimaldab kaasa rääkida noorsootööd mõjutavates protsessides (Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, Eesti Noorsootöötajate Ühendus, Võrumaa noorsootöö nõukoda, Eesti Noorteühenduste Liit, Võrumaa Noortekogu).

Erinevate piirkondade noorsootöötajad asusid koostööd tegema ja ühist noorsootöö ruumi arendama juba enne haldusreformi perioodi läbi erinevate ühisprojektide – Hooliv Kogukond, Koostöögrupi tegevused, Noorte Tugila, Selge suund.

Rõuge valla noorsootöös on kesksel kohal avatud noorsootöö, rahvusvaheline noorsootöö, noorte osalusvõimalused, huvitegevus, riskioludes noorte toetamine, ennetustegevus, noorte

ettevõtlikkus ja nutikad lahendused noorsootöös. Kord aastas toimub piirkondlik noorte tunnustusüritus.

Rõuge vallas tegutseb 19-liikmeline noortevolikogu, mille liikmeskond kaasab kõiki valla piirkondi. Noortekogu esindab valla noori otsustusprotsessides, vajaduselt teeb vallavalitsusele või volikogule ettepanekuid ning avaldab noori puudutavatel teemadel arvamust. Rõuge valla noortekogu kohtub regulaarselt vallavalitsuse või volikogu esindajatega ning traditsiooniliselt toimub enne vallavolikogu istungit koosolek, kus vaadatakse ühiselt läbi vallavolikogu teemad.

Rõuge noorsootöö keskus on praktikabaas valdkonnaga seotud tudengitele, Rõuge noortekeskus omab ka Euroopa Vabatahtliku Teenistuse akrediteeringut ning igal aastal on noortekeskustes tegevad välisvabatahtlikud.

2.5. Elukestev õpe

Rõuge vallas väärtustatakse elukestvat õpet ja inimeste pidevat enesetäiendamist. Hea elukeskkonna üks komponente on võimalus end võimalikult kodu lähedal harida ja on oluline, et ka maapiirkonnas oleks inimestele loodud võimalused õppimiseks ja arenemiseks. Suure osa vajadusi katavad ära maakonnakeskuses või mujal maakonnas tegutsevad asutused ja ühendused (keeleõpe Reederi keeltekoolis, Võru kultuurimajas Kannel toimuvad tegevused, Võrumaa Kutsehariduskeskus, Võru Pensionäride Päevakeskus), kuid ka need jäävad valla elanikele ebamugavalt kaugeks.

Rõuge vallas pakuvad täiskasvanutele mitteformaalse õppe võimalusi lisaks valla allasutuste (kultuuri- ja rahvamajad, raamatukogud) ka mitmed vabaühendused: MTÜ Priitahtlikud Pritsimehed, MTÜ Sänna Kultuurimõis, MTÜ Revolutsioon, Jaanipeebu kitarrikool, MTÜ Omatehtud, MTÜ Terviseklubi Siruta, MTÜ Rõuge Spordiklubi, Munajala OÜ, Plaani Karjamõis, Mõniste Kooli muusikapesa, Krabi Külaselts, Mauri Põliskodude MTÜ jne. Ühingud on kursis oma valdkonnas toimuvaga ning valmis algatama erinevaid silmaringi laiendavaid ja harivaid tegevusi vastavalt sihtgruppide soovidele ja vajadustele.

Rõugesse on 2018. aastal loodud täiskasvanute koolitusteks ja huvitegevusteks MTÜ Revolutsiooni koolituskeskus ühe koolitus- ja koosolekuteruumiga, samuti on täiskasvanuhariduseks võimalus kasutada erinevates valla paikades asuvaid külakeskusi ning muid valla hooneid ja ruume. Korraldatavad koolitused ja ringitegevused on enamasti projektipõhised ja tasuta, sageli isegi spontaansed vastavalt parasjagu tekkinud võimalustele;

kodanikele soovitakse pakkuda võimalikult erinevaid ja soodsaid enesetäiendusvõimalusi. Koolituste planeerimisel püütakse arvestada sihtgruppide huvide ja soovide ning üldiste ühiskondlike tendentsidega. Seni pole loodud süsteemset, hooegade kaupa planeeritud ja erinevaid elu valdkondi arvestavat ning erinevate valdkonna eestvedajatega koos loodud elukestva õppe kava, kõik aktivistid tegutsevad pigem vastavalt oma võimalustele ja eesmärkidele.

Rõuge vald teeb koostööd Eesti täiskasvanute koolitajate assotsiatsiooniga ANDRAS. Oluline on märgata täiskasvanut õppijat, teda tunnustada ja suunata lõpetama poolelijäänud haridusteed või aidata naasta tööturule.

3. Kultuur, sport ja vaba aeg

Rõuge valla elanik on kultuuriteadlik inimene, kes on avatud mitmekülsetele, kaasaegsetele, väljakutsetele ning väärtustab traditsioonide järjepidevust. Rõuge valla inimene on terve ja sportlik. Kõigile füüsiliselt ja vaimselt aktiivsetele ning tervist väärtustavatele elanikele on loodud mitmekesised võimalused nii rahva- kui saavutusspordiga tegelemiseks.

Eesmärk aastaks 2035: kultuuriküllane ning aktiivset eluviisi toetav elukeskkond

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- mitmekesine kultuuritegevus
- kultuurieripära väärtustamine
- külaelu toetamine
- spordirajatiste arendamine
- koostöö erinevate ühendustega

3.1.Kultuur

Mitmekesine ja traditsiooniliste sündmustega rikastatud Rõuge valla kultuurielu soosib nii vallaelanike kui ka külaliste kultuuriosalust. Rõuge vald väärtustab iga kultuurilise piirkonna -

Haanjamaa, Misso, Ruusmäe, Mehkamaa, Paganamaa, Rõuge ja Varstu eripära. Lisaks võru keele kasutusele valla erinevates piirkondades on hinnatud suitsusauna traditsioon, laulutraditsioon, külapillimehed ja traditsioonilised käsitööalad. Rõuge valla kultuurivaldkonna eesmärgiks on piirkonna omanäolisuse säilitamine ja selle kavandamine kaasaegsesse elukeskkonda ning rikkaliku kultuurielu ja kvaliteetsete liikumisharrastuste võimaluste pakkumine. Selle eelduseks on erinevate kultuuriliste huvidega publikule suunatud kultuuriüritused. Rõuge valla kultuurisündmusi viiakse läbi rahvamajades, kultuurikeskustes, vabaõhulavadel, koolides, lasteaedades, kirikutes, külakeskustes, noortekeskustes ja –tubades. Vabaõhuüritused toimuvad peamiselt erinevatel valla laululavadel ning külaplatsidel.

Piirkondade kultuurielu korraldavad rahvamajade, raamatukogude, noortekeskuse ja muuseumide töötajad. Väga suurt roll kohaliku kultuurielu arendamises on ka vabatahtlikel ning mittetulundusühingutel. Nende eestvõtmisel viiakse läbi hulganisti juba traditsiooniks kujunenud ettevõtmisi ja uusi algatusi. Vallast on võimalik taotleda toetust kultuuri- ja spordiürituste korraldamiseks. Samuti saab selleks taotleda rahastust erinevatest fondidest ning sponsoritelt. Valdkonna tegevusi koordineerib Rõuge valla haridus- ja kultuuriosakond.

3.1.1. Rahvamajad ja kultuurikeskused

Rõuge valla kultuurielu on peamiselt koondunud rahvamajadesse ja kultuurikeskusesse, kus toimuvad erinevad huviringid, kontserdid, teatrietendused, seminarid, koolitused. Samuti kasutavad rahvamajade ja kultuurikeskuse ruume koolid ja lasteaiad erinevate koolisündmuste korraldamiseks. Kinoseansid toimuvad Varstu Kultuurikeskuses, Suure Muna Kohvikus ja Sänna Kultuurimõisas. Valla kultuuriürituste külastajateks on nii kohalikud, külalised kui ka huvilised naaberriikide piiriäärsetelt aladelt.

Rahvamaja	Huviringide arv	Osalejate arv
Rõuge rahvamaja	7	91
Mõniste rahvamaja	6	48

Ruusmäe rahvamaja	4	35
Haanja rahvamaja	3	67
Varstu kultuurikeskus	9	65
Misso rahvamaja	4	43
KOKKU:	32	349

Tabel 2. Rõuge valla rahvamajade (sh kultuurikeskuse) huviringide tegevus 2019. aastal

Rahvamajades toimuvad erinevad huviringid, 2019. aastal osaleb 32 huviringi töös 349 inimest (Tabel 2). Lisaks rahvamajades toimuvatele huviringidele on Mõniste rahvamajas Mõniste kooli spordisaal, Ruusmäe ja Misso rahvamajas on jõusaal, Missos lisaks ka korvpalli mängimise võimalused. Haanja rahvamajas toimub mälumäng ning Varstu kultuurikeskuses individuaalne pilliõpe. Varstu kultuurikeskuses on ka kaasaegsed kino näitamise võimalused. Rahvamajades toimuvad nii traditsioonilised kui ühekordsed tegevused ja üritused. Valla rahvamajade tegevusmahud on erinevad. Samas tehakse omavahel koostööd ühiste kultuurisündmuste planeerimisel.

3.1.2. Raamatukogud

Rõuge valla elanikele pakuvad oma teenuseid 12 raamatukogu, neist 11 on vallaraamatukogud:

- Haanja Raamatukogu Haanja rahvamaja II korruse ruumides;
- Krabi Raamatukogu valla poolt renditava pinnal Krabi koolis;
- Kuutsi Raamatukogu Mõniste Kooli vana osa II korruse ruumides;
- Luutsniku Raamatukogu Luutsniku külakeskuses;
- Misso Raamatukogu Misso teenuskeskuse II korruse ruumides;
- Mõniste Raamatukogu Mõniste teenuskeskuses;
- Nursi Raamatukogu Nursi külakeskuses;

- Rõuge Raamatukogu Rõuge Rahvamaja ruumides;
- Ruusmäe Raamatukogu Rogosi mõisa kastelli II korruse ruumides;
- Varstu Raamatukogu Varstu Kultuurikeskuse II korruse ruumides;
- Viitina Raamatukogu Viitina mõisakeskuse hoones;
- Sänna Raamatukogu Sänna Kultuurimõisas, teenuse osutamine on delegeeritud MTÜle Sänna Kultuurimõis.

Raamatukogu	Elanike arv	Kasutajate arv	Laste % lugejatest	Külastuste arv	Külastusi elanike kohta	Laenutusi kokku	Laenutusi külastaja kohta	Laenutusi päevas	Külastusi päevas
Haanja	605	211	28	2790	4,6	6406	2,3	36,2	15,8
Krabi	316	85	15,3	1059	3,4	3609	3,4	19,4	5,7
Kuutsi	430	195	39,5	2319	5,4	3957	1,7	16,9	9,9
Luutsniku	173	136	18,4	2438	14,1	8356	3,4	76,0	22,2
Misso	488	134	20,1	1570	3,2	5436	3,5	23,7	6,9
Mõniste	417	124	16,1	1230	2,9	3087	2,5	17,0	6,8
Nursi	330	123	19,5	1467	4,4	6892	4,7	35,1	7,9
Rõuge	1014	250	31,2	2748	2,7	15145	5,5	89,0	15,8
Ruusmäe	298	151	19,2	3358	11,3	7556	2,3	33,0	14,7

Varstu	709	216	38,9	2951	4,2	6881	2,3	37,0	15,9
Viitina	542	198	29,3	2677	4,9	7667	2,9	42,4	14,8
KOKKU/ KESKMINE	5322	1823	25,0	24607	4,6	74992	3,05	36,2	11,9
Sänna	236	88	22,7	2690	11,4	2028	0,75	8,1	10,7

Tabel 3. Rõuge valla raamatukogude tegevusnäitajad aastal 2018 (Võrumaa Keskraamatukogu)

2018. aastal oli raamatukoguteenuste tarbijaskond pea kõikides Rõuge valla raamatukogused väike ja külastatavus lahtioleku kestvuse suhtes madal. Külastuste arv ei ületa enamasti kahte inimest avatud oleku tunni kohta. Enam kui tuhande elanikuga teeninduspiirkond on ainult Rõuge raamatukogul, enam kui viiesaja elanikuga Haanja, Varstu ja Viitina raamatukogudel, ülejäänud seitsme raamatukogu puhul on see väiksem.

Kõikides Rõuge valla raamatukogudes on korralik lugemisvaru, mida täiendatakse pidevalt. Raamatukogudes korraldatakse näitusi ja üritusi ja seal asuvad ka avaliku kasutusega internetipunktid, mis võimaldavad saada vaba juurdepääsu avalikule teabele ja aitavad kaasa kaugtöö arengule. Lisaks pakuvad Varstu ja Rõuge raamatukogud postiteenuseid.

3.1.3. Muuseumid

Valla territooriumil asub Mõniste Talurahvamuseum, mis on vanim vabaõhumuuseum Eestis. Muuseum pakub terviklikku ülevaadet paikkonna kujunemisest ja arengust. Muuseumis eksponeeritakse ajaloolisi Muuseumis eksponeeritakse ajaloolisi hooneid, sepatööriistu, hobuvahendeid, käsitöövahendeid, rahvarõivaid, rahvapille ja muud. Muuseumis on avatud 1930. aastate sisustusega Mõniste külapood-muuseum. Mõniste Muuseumi missiooniks on olla piirkonna (Eesti-Läti piiriala) kultuuripärandi koguja, säilitaja, uurija ja tutvustaja eesti rahvuskultuuri ja kohaliku eripära säilitamiseks, kodutunde süvendamiseks, minevikukogemuse sidumiseks tänapäeva ja tulevikuga ning ajaloomälu hoidmiseks. Mõniste

Talurahvamuuseum on ainuke Võrumaa edelanurgas asuv riiklik muuseum, mis tegutseb nõuetekohasel museoloogilisel tasemel.

Rõuge vallas asuvad ka teised, seni veel riiklikku nimistusse mittejõudnud muuseumid nagu näiteks Ööbikuoru Hüdrotöökoda- muuseum, Rogosi Mõisa Muuseum, Tsiistre linamuuseum, Vanade mootorrataste näitus, Nursi külakeskuse Metsavenna ja Nursi kandi muuseumitoad.

Ööbikuoru hüdrotöökoda-muuseum tutvustab voolava vee energial töötavat tehnikat. Muuseumis on säilinud kõik vee jõul käitatavad metallitööpingid ja enamik käsitööriistu, lisaks väljapanek vanadest majapidamisesemetest. Rogosi kastellmõis ja muuseum Ruusmäel on 17. sajandil rajatud ainus kastellmõis ehk suletus sisehooviga mõis Eestis. Mõisa muuseumis (kellatorn, keldrid) tutvustatakse mõisa ja mõisas asuva kooli sündmusterohket ajalugu, vahetuvad erinevad näitused. Vaatamist väärt on veinikelder, kus on säilinud ainulaadne veinisein-riiul. Tsiistre linamuuseumisse on kokku kogutud kiulinaga, Eesti ühe vanima kultuurtaimega, seotud pärimus. Vanade mootorrataste näitus Kaldemäe hostelis põhineb Aivar Kuusi erakollektsioonil, kus on mootorrattad ja mopeedid, mis sõitsid kunagi Eesti NSV teedel ja tänavatel. Muuseumiks võib pidada veel Filmi Vargamäed, kus külastuskeskusena on avatud Eesti filmi „Tõde ja õigus“ võttepaik.

3.1.4. Kogudus

Kogudus on valla oluline enesemääramise ning identiteedi osa, mis hõlmab inimese elu igat etappi. Rõuge valla territooriumil tegutsevad kolm kogudust: Eesti Evangeelse Luterliku kiriku Rõuge Maarja kogudus, Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Roosa Jakobi kogudus ja Eesti Aposliku Õigeusu Kiriku Mõniste-Ritsiku Ristija Johannese kogudus. Lisaks sellele kuuluvad Rõuge kogudusele palvemajad Jaanimäel ning Ruusmäel, EELK Vastseliina kogudusele kuuluv palvemaja Missos ja Eesti Apostlik Õigeusu Kiriku Plaani Püha Nikolai kirik.

Kogudused pakuvad lisaks jumalateenistustele ja talitustele (ristimised, konfirmeerimised, õnnistamised, pühitsemised, laulatused, matused jmt) ka võimlust oma sakraalhooneis korraldada orelikontserte ning vokaal- ja instrumentaalkontserte.

3.2.Sport

Rõuge vallas on aastaid tehtud olulisi samme sporditegevuse arendamiseks. Erinevates spordi- ja treeningsaalides ning spordiväljakutel on võimalus harrastada mitmesuguseid pallimänge,

talispordialasid, treenida jõu- ja aeroobikasaalides. Samuti on võimalus tegeleda näiteks golfi, discgolfi või tennisega.

Rõuge valla spordielu iseloomustab mitmekesine spordiürituste kalender, mida sisustavad nii kohalikud kui ka väljastpoolt valda tulnud ürituste korraldajad (jalgpallivõistlused, hokiturniirid, vallasisene vollesari, tõukeratta-, ratta-, jooksu- ja suusamaratonid, motokrossid, hargnemisvõistlus, orienteerumispäevakud jne).

Valla jaoks on oluline, et tee sportimise juurde leiaks nii tegevsportlane kui ka harrastussportlane. Selleks on loodud erinevaid kergliiklusteid ja viidastatud matkaradasid.

Rõuge Põhikooli koolikompleksi kasutatakse suvisel ajal aktiivselt noorte spordilaagrite korraldamiseks. Kooli spordihoones on lisaks täismõõtmega võimlale, jõusaal, aeroobikasaal, varustuse-, treeneri-, riietus-, duširuumid ja saunad. Kooli läheduses asub täismõõtmes ja hokipoordidega jääväljak, millele on paigaldatud kunstmurukate, mis võimaldab seal kevadest sügiseni jalgpalli mängida.

Rula, tõuke- ja trikirattasporti harrastamiseks on rajatud skatepargid Haanjasse ja Rõugesse ning planeerimisel on Mõniste skatepark. Haanja piirkonnas asuva Haanja Puhke- ja Spordikeskus tegevust koordineerib SA Haanjamaa Sport. Motospordiga tegeletakse aktiivsemalt Misso, Rõuge ja Varstu piirkondades.

Rõuge vallas asuvad avalikud spordiobjektid:

- Rõuge Põhikooli spordihoone;
- Rõuge võrkpalliväljak;
- Rõuge jää- ja jalgpalliväljak;
- Rõuge skatepark;
- Rõuge Kooli välijõusaal;
- Rõuge golfiväljak;
- Viitina võrkpalliplats;
- Nursi võrkpalliplats;

- Haanja Kooli spordiväljak;
- Haanja Kooli spordisaal;
- Haanja multifunktsionaalne palliväljak;
- Haanja Puhke- ja Suusakeskus;
- Haanja Puhke- ja Suusakeskuse 30-kohaline laskesuusatamise lasketiir;
- Haanja Puhke- ja Suusakeskuse suusastaadion ja murdmaasuusarajad;
- Haanja Puhke- ja Suusakeskuse kohtunikemaja;
- Haanja skatepark;
- Haanja discgolfi rada;
- Ruusmäe jõusaal;
- Ruusmäe spordisaal;
- Ruusmäe spordiplats;
- Mõniste Kooli kunstmurukattega universaalväljak;
- Mõniste Kooli staadion;
- Mõniste võrkpalliplats;
- Mõniste Spordi- ja Huvikeskus (Mõniste rahvamajas);
- Varstu Kooli staadion;
- Varstu Kooli spordisaal;
- Misso Kooli staadion;
- Misso kultuuri- ja spordikeskus;
- Misso võrkpalliväljak.

Eramaal asuvad avalikult kasutatavad spordiobjektid:

- Kiidi mäesuusanõlv;
- Vanamõisa motokrossirada;
- Jaanipeebu külas motokrossi treeningrada;
- Abi krossirada;
- Kurgjärve spordibaas koos rajatistega;
- Misso autorallikrossi rada;
- Misso motokrossirada;
- Misso enduuro rada;
- Matsi krossirada;
- Rõuge jalgpalligolf.

Erinevate spordialade arendamiseks ja huviliste koondamiseks on loodud mitmeid organisatsioone:

- MTÜ Rõuge Spordiklubi tegeleb jäähoki- ja jalgpallivõistluste korraldamise ning alade arendamisega;
- jalgrattaklubi Rõuge Racing Team koondab rattasõpru, kes osalevad klubivormides võistlustel üle Eesti. Klubi korraldab igal aastal lastele rattapäeva ning on viis korda korraldanud Rõuge pargisprinti;
- MTÜ Rõuge Korvpalliklubi koondab korvpallihuvilisi ka naabervaldadest. Osaletakse enamasti maakonnasisestel võistlustel;
- MTÜ Rõuge Golf ühendab golfimänguhuvilisi eesmärgiga rajada üheksa rajaga väljak. Vabatahtliku tööna hooldatakse golfiväljakut ning korraldatakse võistlusi;
- MTÜ Terviseklubi Siruta eestvõtmisel toimuvad regulaarselt erinevad tervise edendamise treeningud (pilates, võimlemine, aeroobika jne);

- Taevatähe suusahüppe ja kahevõistluse meeskonda kuuluvad Kail ja Han-Hendrik Piho, kes on vallale ja piirkonnale kuulsust toonud nii kodumaal kui piiri taga. Häid tulemusi on näidatud olümpiamängudel, maailma karikavõistlustel ja maailmameistrivõistlustel;
- MTÜ Haanja Suusaklubi tegeleb erinevate spordiürituste korraldamisega Haanja piirkonnas;
- MTÜ Sänna Külaühing koostöös Eesti Tõukerattaliiduga edendab tõukerattasporti piirkonnas ning korraldab vastavaid üritusi;
- MTÜ Misso tehnikaspordi klubi tegeleb tehnikaspordi eestvedamise ja toetamisega ning haldab ja arendab maastikuradasid mootorratastele, ATV-dele ja Quadraceritele ning korraldab tehnikaspordi võistlusi ja sündmusi.
- MTÜ Rõuge Krossiklubi koondab valla motosportihuvilisi. Käiakse võistlemas väljaspool ning korraldatakse krossiüritusi ka oma vallas.

Lisaks klubilistele tegevustele toimuvad järgmised treeningud: võrkpall (naised, mehed), jooga, erinevad tantsurühmad.

4. Elukeskkond

Elanikele vajalik taristu on kättesaadav. Valla erinevates piirkondades on kaasaegne vee- ja kanalisatsiooniteenus ja tuletõrje veevõtukohad. Transpordikorraldus tagab elanikele vajalike teenuste kättesaadavuse. Ruumi planeerimine toimub terviklikult arvestades erinevate huvigruppide vajadusi ja ootusi.

Eesmärk aastaks 2035: elukeskkond on turvaline ning toimivad elukondlikud teenused

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- turvalisust tagavate meetmete rakendamine
- elukondlike teenuste tagamine kõikjal üle valla
- toetusmeetmete rakendamine
- olemasolevate hooneressursside rakendamine

4.1. Ruumiline areng

Rõuge valla ruumilise arengu alusteks saab olema uus ühtne üldplaneering, mis on koostamisel. Ühtse üldplaneeringu valmimiseni kehtivad piirkondlikud üldplaneeringud.

Haanja valla üldplaneering on kehtestatud Haanja Vallavolikogu 29.12.2011 määrusega nr 19. Piirkonna üldplaneering lähtub põhimõttest, et piirkonna maakasutus ja ehitustegevus tagaks elamisväärse keskkonna ning oleks tasakaal omandiõiguse vaba teostamise ja avalike huvide vahel.

Misso valla üldplaneering on kehtestatud Misso Vallavolikogu 12.09.2001 määrusega nr 8. Misso üldplaneering hakkab aeguma (koostati lähima 10-15 aasta arengu perspektiivis). Üldplaneeringut täiendab maakasutustingimuste osas Misso Vallavolikogu 24.03.2016 otsusega nr 1-3/30 kehtestatud teemaplaneering „Setomaa ettevõtluskeskkond“.

Mõniste valla üldplaneering on kehtestatud Mõniste Vallavolikogu 17.05.2011 otsusega nr 18. Piirkonna üldplaneeringu prioriteediks on tagada piirkonna säästev ja tasakaalustatud areng.

Rõuge piirkonnal kehtiv üldplaneering puudub, kuni ühinenud Rõuge valla üldplaneeringu kehtestamiseni kehtivad Rõuge piirkonnas varasemad piirkonna planeeringud – 1975. aasta Rõuge asula planeerimis-hoonestusprojekt ning 1990. aasta Viitina generaalplaan. 2010. aasta valminud Rõuge aleviku ja selle lähiümbruse arhitektuursed tingimused on praegu soovituslikuks aluseks piirkonna ehitustegevuse planeerimisel. Rõuge piirkonna arengu aluspõhimõteteks on jätkusuutlikkus, arvestusega, et piirkonna tähtsaim vara on inimene.

Varstu valla üldplaneering on kehtestatud Varstu Vallavolikogu 18.11.2008 määrusega nr 9. Piirkonna arengu suunad tuginevad Võru maakonnaplaneeringust ning piirkonna kehtivast arengukavast.

2019. aasta juuli seisuga on vallas kehtivaid detailplaneeringuid kokku 72, Haanja piirkonnas 19, Misso piirkonnas 16, Rõuge piirkonnas 35, Mõniste ja Varstu piirkondades 1 kehtestatud detailplaneering. Menetluses on kokku 12 detailplaneeringut, neist 1 Haanja piirkonnas, 4 Misso piirkonnas ja 7 Rõuge piirkonnas.

4.1.1. Kehtestatud detailplaneerinuid

Uus, ühtne Rõuge valla üldplaneering on algatatud 17.04.2018. aasta Rõuge Vallavolikogu otsusega nr 36. Rõuge valla üldplaneeringu eesmärk on kohandada rahvastiku kahanemise tingimustes Rõuge vald ruumiliselt kompaktseks, kvaliteetseks, hästi funktsioneerivaks ning ökonoomseks elukeskkonnaks, rõhuasetusega teenuste kättesaadavusele, maamajandus- ja ettevõtlusalade (taas)elustamisele.

Eesmärk on soodustada energiat ja ressursi säästvaid lahendusi, eelistades olemasoleva ehitatud keskkonna parendamist või taaskasutusele võtmist. Samas peab üldplaneering arvestama eluasemenõudluse piirkondlikke erinevustega ja pakkuma vallas võimalikult laia spektrit eluasemete ehitamiseks, soetamiseks ning ettevõtluse arendamiseks.

Väljastatud	Arv
ehitusteatisi ja -lubasid	103
kasutusteatisi ja -lubasid	56
projekteerimistingimusi	16

Tabel 4. Ehitustegevus 2018. aastal (Riiklik Ehitisregister)

Rõuge valla kogupindala on 93 322 ha, millest katastrisse on kantud 92 660,9 ha (99,3% kogu maast), katastriüksuste arv on 8 785. Katastriüksuste kogupindalast 92,5% on oma sihtotstarbelt maatulundusmaa; 4% kaitsealune maa ja 1,5% transpordimaa (Tabel 5).

	Pindala (ha)	katastriüksuste kogupindalast (%)
Elamumaa	923,6	1
Ärimaa	45,6	0

Tootmismaa	191,5	0,1
Veekogude maa	85,9	0
Transpordimaa	975,9	1,5
Jäätmeoidla maa	16,7	0
Riigikaitsemaa	415,3	0,4
Kaitsealune maa	3 752,3	4
Maatulundusmaa	85 689,1	92,5
Sihtotstarbeta maa	0,1	0
Mäetööstusmaa	111,9	0,1
Turbatööstusmaa	257,8	0,2
Sotsiaalmaa	195,6	0,2

Tabel 5. Maakatastrisse kantud maa sihtotstarvete lõikes (ha) katastriüksuse sihtotstarve (Maaamet)

4.2. Teed ja ühistransport

Rõuge vallas on kokku 588,7 km kohalike teid sh tänavaid 21,4 km. Rõuge valla teede hooldust korraldab Rõuge Vallavalitsus. Teede remondi- ja hooldustööde planeerimine toimub igaaastaselt teehoiu tööde kava alusel.

Enamjaolt tellitakse teede remondi- ja hooldustööd teenuse hankekorras. Väiksemahulised hooldustööd teostatakse omavahenditega (lumetõrje, greiderdamine).

Lähiaja suuremad arendused teede ja tänavate valdkonnas on Varstu kergliiklustee ja tänavavalgustuse projekteerimine ja ehitus. Lisaks planeeritakse kompaktse alaga asulates laiendada tänavavalgustust.

Tänavavalgustuse hooldamine on korraldatud piirkonniti erinevalt. Haanja ja Misso piirkonnas teostab tänavavalgustuse hooldustöid vallale kuuluvad kommunaal ettevõtted. Rõuge, Varstu ja Mõniste piirkonnas on tänavavalgustuse hooldamise teenust ostetud sisse. Rõuge valla suuremates asulates on kasutusel videovalve (Rõuge alevik, Viitina, Haanjas).

Võru maakonnas planeerib ja organiseerib ühistransporti MTÜ Kagu Ühistranspordikeskus, mille liikmeks on ka Rõuge vald. MTÜ Kagu Ühistranspordikeskus korraldab avalikke liinivedusid nii Võru- kui Põlvamaal. Kõigis valla piirkonnakeskustes ja suuremates asulates on ühendus maakonna keskuse ehk Võru linnaga. Ühistranspordi sõiduplaanide ja peatuste kohta leiab infot riiklikust ühistranspordiregistrist ÜTRIS, aadressil www.peatus.ee. Võru maakonna bussiliine teenindavad 2019. aasta juuli seisuga Hansa Bussiliinid AS, OÜ Asunduse ja Võru Taksod OÜ.

MTÜ Kagu Ühistranspordikeskuse poolt korraldatavad avalikud liinid reisijate jaoks tasuta, kuid tasuta sõidu õigus ei laiene kommertsalustel sõitvatele bussiliinidele. Tasuta sõiduks tuleb sõit valideerida, milleks on vajalik 2 eurot maksev ühiskaart ehk sõidukaart. Ühiskaarti saab soetada bussist või müügipunktidest. Tasuta sõitvat bussid on märgistatud sildiga TASUTA.

4.3. Kommunaalmajandus

Rõuge kaugküttevõrk kuulub vallale, seda haldab ja hooldab Rõuge Kommunaalteenus OÜ. Kasutuses oleva võrgu pikkus on 732 meetrit. Kaugküttevõrguga on ühendatud neli korterelamut (kaks elamut on osaliselt renoveeritud, otsaseinad), hooldekodu (renoveeritud 15 aastat tagasi), Rõuge Pagari hoone ning lasteaed (renoveeritud 2010–2011, mille tulemusena lasteaia tarbimise maht suurenes poole võrra).

Osaliselt, 435 meetri ulatuses, on kütetorustik renoveeritud eelnevalt alates 2004. aastast. 2017 aastal renoveeriti eriti halvas olukorras katlamaja- Uus tn 1 ja Pargi tn 3 torustik mahus 297 m.

2016. aastal on Rõuge Vallavolikogu kinnitanud Rõuge aleviku soojavõrgu arengukava aastateks 2016-2026.

Rõuge valla territooriumil on 13 ühisveevärgiga hõlmatud ala: Haanja, Ruusmäe, Misso, Mõniste, Saru, Kuutsi, Andruse, Rõuge aleviku suurte majade piirkond ja Haanja-Hariduse tänava piirkond, Viitina, Nursi, Varstu ja Krabi.

Põhiliselt võetakse Rõuge valla ühisveevärgi puurkaevudes vett Kesk-Devoni veekompleksist (D2), mis levib kogu Lõuna-Eestis Liivi lahe ja Peipsi järve vahelisel alal ning on selle piirkonna tähtsaim veevarustusallikas.

Rõuge valla veevarustuse- ja reoveekanaliseerimis- ja hooldamisega tegeleb peamiselt valla osalusega OÜ Rõuge Kommunaalteenus, Haanjas ja Ruusmäel osutab teenust AS Võru Vesi. Ühisveevärki omavate elanike arv 2018. aastal oli 1 583 ning ühisveevärki mitteomavate elanike arv 4 330, mis tähendab, et 73% elanikest puudub ühis-veevärk.

Haanja küla ühisveevärgi torustiku kogupikkus on 2,49 km, rekonstrueeritud 2011- 2012. aastal ja ühiskanaliseerimise torustiku kogupikkus on 2,24 km, rekonstrueeritud 2011-2012. aastal.

Ruusmäe küla ühisveevärgi torustiku pikkus on 2,035 km rekonstrueeritud 2011-2012. aastal ja ühiskanaliseerimise torustiku pikkus on 1,970 km, rekonstrueeritud 2013. aastal.

Mõniste küla ühisveevärgi torustiku pikkus on 3,05 km, rekonstrueeritud 2012. aastal ja ühiskanaliseerimise torustiku pikkus on 2,19 km, ühiskanaliseerimise torustik rekonstrueerimata.

Saru küla ühisveevärgi torustiku pikkus on 1,73 km, rekonstrueeritud 2012. aastal ja ühiskanaliseerimise torustiku pikkus on 0,68 km, ühiskanaliseerimise torustik rekonstrueerimata.

Saru Lasteaia (Andruse) piirkonnas ühisveevärgi torustiku pikkus on 0,385 km veetorustik on käesolevaks ajaks amortiseerunud ja ühiskanaliseerimise torustiku pikkus on 0,305 km, ühiskanaliseerimise torustik on amortiseerunud.

Kuutsi küla ühisveevärgi torustiku pikkus on 0,350 km, veetorustik on heas seisukorras ja ühiskanaliseerimise torustiku pikkus on 0,240 km, ühiskanaliseerimise torustik on heas seisukorras.

Misso aleviku ühisveevärgi torustiku pikkus on 4,5 km, torustik on suuremas osas uuendatud ja ühiskanalisatsiooni torustiku pikkus on 4,5 km, ühiskanalisatsiooni torustik on uuendatud, viimane rekonstrueerimine toimus 2016. aastal.

Varstu aleviku ühisveevärgi torustiku pikkus on 9,4 km, millest 2007. aastal on rekonstrueeritud 1,4 km ja ühiskanalisatsiooni torustiku pikkus on 4,8 km, millest 3,2 km on rekonstrueeritud.

Krabi küla ühisveevärgi torustiku pikkus on 1,040 km, rekonstrueeritud 2006. aastal ja ühiskanalisatsiooni torustiku pikkus on 0,98 km, torustik on rekonstrueeritud.

Rõuge alevik ühisveevärgi torustiku pikkus on 7,5 km, osaliselt on rekonstrueeritud 2013 ja 2015. aastal, vajalik on veel rekonstrueerida ja ehitada 5,2 km. Ühiskanalisatsiooni torustiku pikkus on 7,5 km, osaliselt on rekonstrueeritud 2013 ja 2015. aastal, vajalik veel rekonstrueerida ja ehitada 4,3 km.

Viitina küla ühisveevärgi torustiku pikkus on 0,7 km, nendest 0,46 km ühiskanalisatsiooni torustiku pikkus on 0,69 km, nendest rekonstrueeritud 0,57 km.

Nursi küla ühisveevärgi torustiku pikkus on 2,9 km, rekonstrueeritud 2007. aastal ja ühiskanalisatsiooni torustiku pikkus on 1,5 km, sellest rekonstrueeritud on 0,35 km.

Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni süsteemide arendustegevused on toodud eraldi Rõuge Vallavolikogu 28.08.2018 määruses nr 24 „Rõuge valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kava 2018–2029“.

5. Keskkond ja heakord

Rõuge vald on heakorrastatud. Valla elukeskkond on puhas ja korrastatud ning tagatud on loodushoid. Vallas tegeletakse keskkonnateadlikkuse tõstmisega. Valla jäätmemajandus on korraldatud keskkonnasõbralikult ja kestlikult.

Eesmärk aastaks 2035: puhas elukeskkond ning väärtustatud roheline mõtteviis

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- taaskasutust toetavate tegevuste arendamine

- alternatiivenergialahenduste kasutuselevõtt
- jäätmemajanduse efektiivne korraldus

5.1.Looduskeskkond

Rõuge valla territooriumil asub, 5 looduskaitseala, 8 maastikukaitseala, 28 püsielupaika, 8 kaitstavat üksikobjekti ja 27 rahvusvahelise tähtsusega (nn Natura) ala. Suurima pindalaga neist on Haanja looduspargi, mille pindala on 17 039 ha. Haanja looduspargis asub Rõuge ürgorg, mis hõlmab Ööbikuoru ja Eesti sügavama järve – Rõuge Suurjärve.

Vald asub Haanja kõrgustikul ja seda ümbritseval alal. Haanja kõrgustikku võib pidada Eesti kõige mägisemaks alaks. Kõrgustiku kõrgeim osa on kesk- ja põhjaosa, kus asub ka Baltimaade kõrgeim koht – Suur Munamägi (318 m) ning vahetus läheduses veel teine kõrge punkt – Vällamägi (304 m), mis on Eesti suurima suhtelise kõrgusega pinnavorm. Haanja kõrgustiku osad on väga erinevad, näiteks sügavate nõgudega liigestatud Paganamaa on palju madalam piirkond. Paganamaa maastikukaitseala pindala on 1107 ha ning sellele on omased suurepinnalised lainjate lagede ja nõlvadega piklikud kõrgendikud ehk vaarad, ning madalad moreenkünkad. Hino järv on suurim ja saarterikkaim Haanja kõrgustiku järv. Hino maastikukaitseala kaitseb eelkõige linde, aga ka mageveekooslust ning kaunist loodusobjekti. Kaitsealal on registreeritud 40 linnuliiki.

Valla territooriumile jääb veel Kisejärve ja Luhasoo maastikukaitseala. Kisejärve maastikukaitseala hõlmab vana metsakooslust ja seitset järve: Kisejärv, Pahijärv, Sõdaalune järv, Mägiälune järv, Luikjärv, Vuuhjärv ja Kõrbjärv. Luhasoo maastikukaitsealale jääb raba, kus ilmnevad kõik sootüübid.

Pähni looduskaitsealaga kaitstakse vääriselupaikasid, looduse ja maastiku mitmekesisus ning ürgilmelist puistut, kaitsealale jääb ka metsise mänguala.

Lisaks kaitstavatele loodusobjektidele esinevad Rõuge vallas mitmed Eesti mõistes kõige-kõige loodusväärtused:

- Rõuge Suurjärv – Eesti sügavaim järv – 38 m
- Suur Munamägi – Eesti ja Baltimaade kõrgeim tipp – 318 m
- Kõrgeim mägi – Vällamägi 82 m
- Tuuljärv – Eesti järvedest kõige kõrgemal asuv järv – 257 m üle merepinna

- Vällamägi – suhtelise kõrguse poolest Eesti kõrgeim künigas – 304 m ja mäe jalamil asuv Eesti kõige paksema turbalasundiga raba – 17 m

Suuremateks jõgedeks on Mustjõgi (pikkus 89 km, valgala 1 820 km²), Peetri jõgi (pikkus 45 km, valgala 435 km²), 194 km² valgala Pärlijõgi (piirijõgi Lätiga), Pedetsi jõgi (pikkus 56,15 km, valgala 119 km²). Suurimateks järvedeks on Kahrila (pikkus 2360m), Vaskna (pikkus 1410), Pulli (pikkus 1150 m), Kikkajärv (pikkus 975 m) ja Kavadi (pikkus 960m)

Kaitsealustest mõisaparkidest asub Rõuge vallas Mõniste, Ruusmäe, Viitina, Uue-Saaluse, Rõuge ja Säna. Hoolduskavad pole neist koostatud vaid Uue-Saaluse ja Säna pargile.

5.2. Jäätmemajandus

Vastavalt hankelepingule teostab perioodil 1. veebruar 2017 kuni 31. jaanuar 2022 Rõuge vallas jäätmete vedu Eesti Keskkonnateenused AS. Nimetatud lepingu alusel on Eesti Keskkonnateenused AS-il ainuõigus vedada Rõuge vallas segaolmejäätmeid ja vanapaberit ning kartongi. Vastavalt Jäätmeseaduse paragrahv 69 lõikele 6 loetakse korraldatud jäätmeevoga automaatselt liitunuks kõik Rõuge valla jäätmevaldajad. Seega kõik kinnistute omanikud on kohustatud liituma korraldatud jäätmeevoga ja sõlmima lepingu olmejäätmete äraveoks. Jäätmevaldaja võib taotleda erandkorras ja tähtajaliselt korraldatud jäätmeevoga mitteliitunuks lugemist (vastav taotlus tuleb esitada vallavalitsusele).

Rõuge vallas on üks jäätmejaam (aadressil Rõuge alevik Soojuse 4), mis on mõeldud jäätmete liigiti kogumiseks. Rõuge valla jäätmejaamas saavad vallaelanikud tasuta ära anda erinevaid jäätmeliike: paber ja kartong, plastid, metallid, klaas, biolagunevad aia- ja haljastusjäätmel, puit, tekstiil, suurjäätmel ja ohtlikud jäätmel. Lisaks asuvad väiksemad jäätmete kogumiskohad Haanjas ja Mõnistes. Tulevikus on soov Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel rajada kogumispunktid ka Misso ja Varstusse. Rõuge jäätmejaama haldab OÜ Rõuge Kommunaal. Vähendamaks jäätmejaama koormust korraldatakse kogu valla territooriumil ohtlike jäätmete kogumiseks ja käitlemiseks kogumisringe.

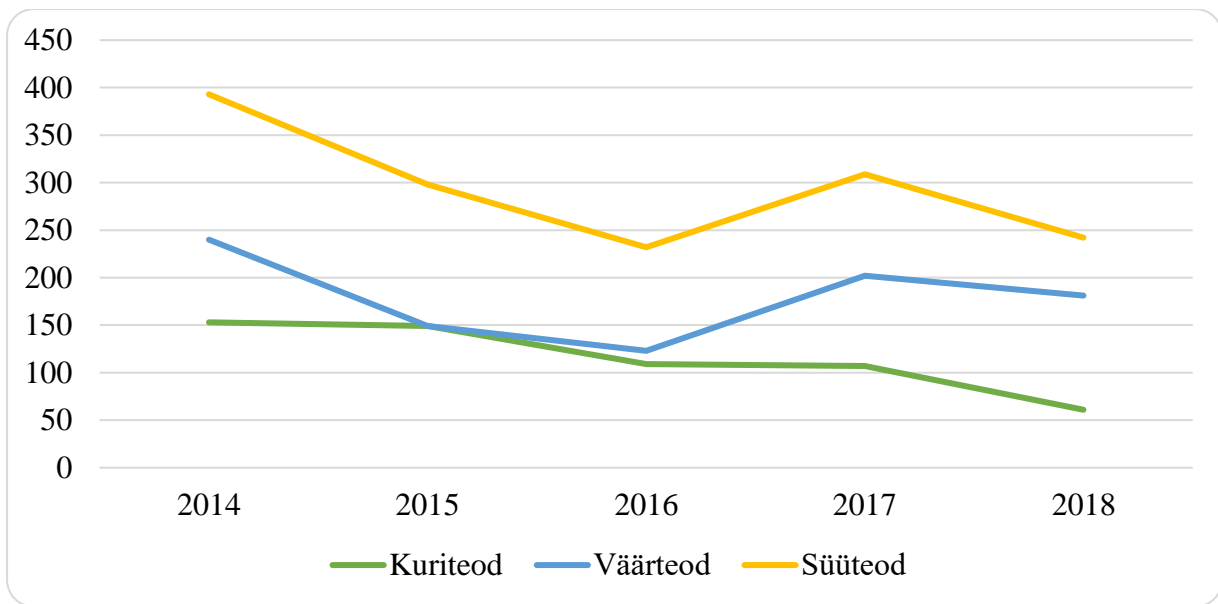
Järgimaks keskkonnasäästlikku jäätmekäitlust, jäätmetekke vähendamist, optimaalset sorteerimist, jäätmete taaskasutust ja keskkonnateadlikkust on Võrumaa omavalitsustes aastani 2020 koostatud jäätmehoolduse arendamise kava. Lisaks ühisele kavale planeeritakse maakonnapõhist korraldatud jäätmeevedu, millega Rõuge vald ühineks 31.01.2022.

5.3. Turvalisus

Kuritegevus Rõuge vallas on aasta-aastalt vähenenud. Kui 2014. aastal registreeriti Rõuge vallas kokku 113 kuritegu, siis 2018. aastaks vähenes see 61-ni (Joonis 15). Kõige enam esineb vallas süütegusid (2018. aastal 212 süütegu), 49% süütegudest on liiklusalased, 28% varavastased ning 14% isikuvastased süüteod. Liiklusalaseid süütegusid oli 2018. aastal 104, vigastada sai üks inimene, liiklusõnnetuses hukkunuid 2018. aastal ei olnud (Tabel 8). Paraku toimus veeõnnetus, milles uppus 2018. aastal üks inimene.

	2014	2015	2016	2017	2018
Registreeritud kuriteod	113	77	66	93	61
Registreeritud väärteod	99	68	68	115	181
Registreeritud süüteod kokku	212	145	134	208	242
sh isikuvastased süüteod	30	17	18	38	17
sh avaliku rahu vastased süüteod	4		3	2	2
sh varavastased süüteod	59	32	23	10	28
sh narkootikumidega seotud süüteod	1	3	1	2	5
sh liiklusalased süüteod	104	84	80	146	174
Inimkannatanuga liiklusõnnetused	1	1	3	3	9
neis vigastatud	1	1	3	2	14
neis hukkunud	0	0	0	1	0

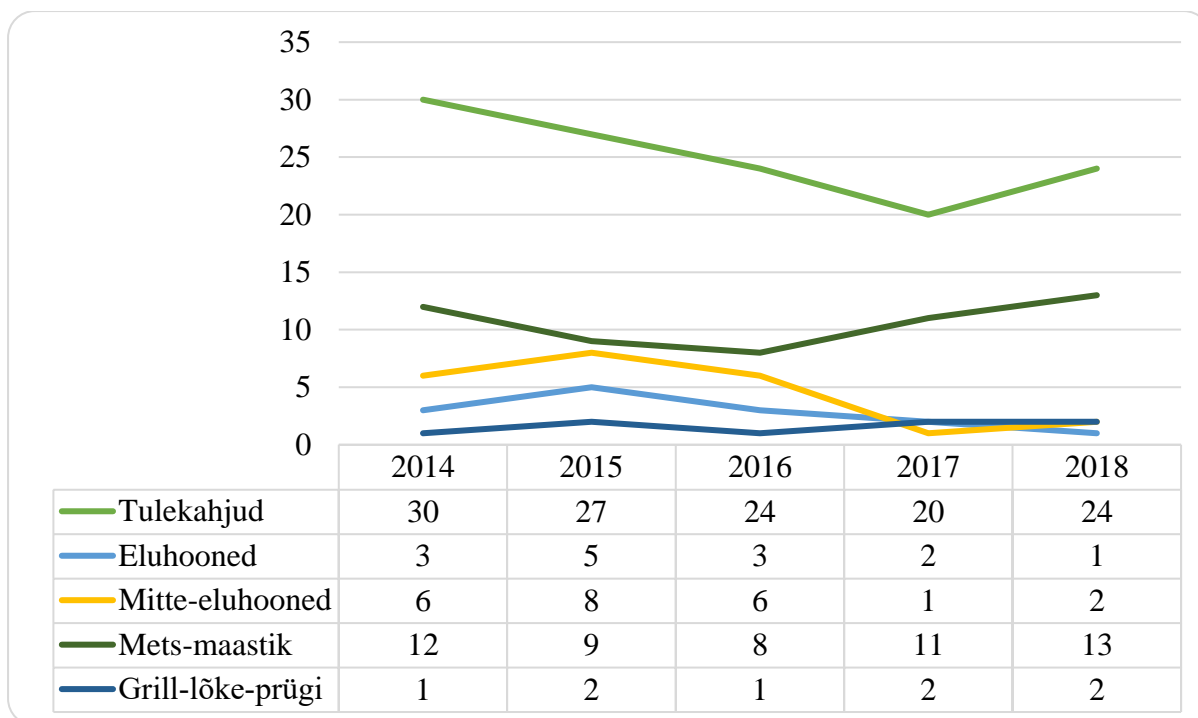
Tabel 6. Kuritegevus liigiti 2014 – 2018 (Politsei- ja Piirivalveamet)

Joonis 10 Kuritegevus 2014 – 2018 (Politsei- ja Piirivalveamet)

Rõuge vallas üks riiklik Mõniste päästekomando, kus töötavad kutselised päästjad. Lisaks tegutsevad vallas 3 vabatahtlikku päästekomandot (Rõuge, Misso, Suhka) ning Luutsniku pääste ennetuskeskus, kus tegutsevad vabatahtlikud päästjad. Suhka vabatahtlik päästekomando asub 2014. aastal valminud Mäe-Suhka külakeskuses ning Misso vabatahtlikud päästjaid said uue depoohoone 2018. aastal. Misso piirkonnas tegutseb lisaks vabatahtlike päästekomandole veel MTÜ Kindel Kants, mille eesmärgiks on turvalisuse tõstmine ja kadunud inimeste otsingud.

2018. aastal toimus Rõuge vallas kokku 24 tulekahju, enamus tulekahjudest olid metsa ja/või maastikutulekahjud (Joonis 16). Lähima paari aasta jooksul ei ole Rõuge vallas ette tulnud hukkunutega tulekahjusid. Tulekahjude ära hoidmisel on väga oluline osa ennetustööl ning selleks viidi Rõuge vallas 2018. aastal teostati 232 kodunõustamist, millest 93 viisid läbi vabatahtlikud päästjad. Kodukülastustega tuvastati 32 tuleohtlikku kodu, 58 mõningase tuleohuga elamut, 24 kodu, mille siseruumides suitsetati, tuleohtliku küttekoldega majapidamisi oli kodunõustamiste ajal 18 ning tuleohtliku elektrisüsteemi või puuduva elektriga 17 kodu. Rõuge vald osales 2018. aastal Siseministeeriumi algatatud projektis „500 kodu tuleohutuks“, mille raames sai tuleohutuks 4 vallas asuvat majapidamist.

Joonis 11. Tulekahjud 2014-2018 (Päästeamet)

6. Ettevõtlus ja turism

Rõuge valla ettevõtlus on mitmekesine, uuenduslik, nutikas ning piirkonna omapära arvestav. Ettevõtlusvaldkonnas toimub aktiivne koostöö, teenuseid ja tooteid turundatakse ühiselt. Rõuge vald on aastaringselt toimiv, tuntud ja tunnustatud turismi- ja puhkemajanduspiirkond.

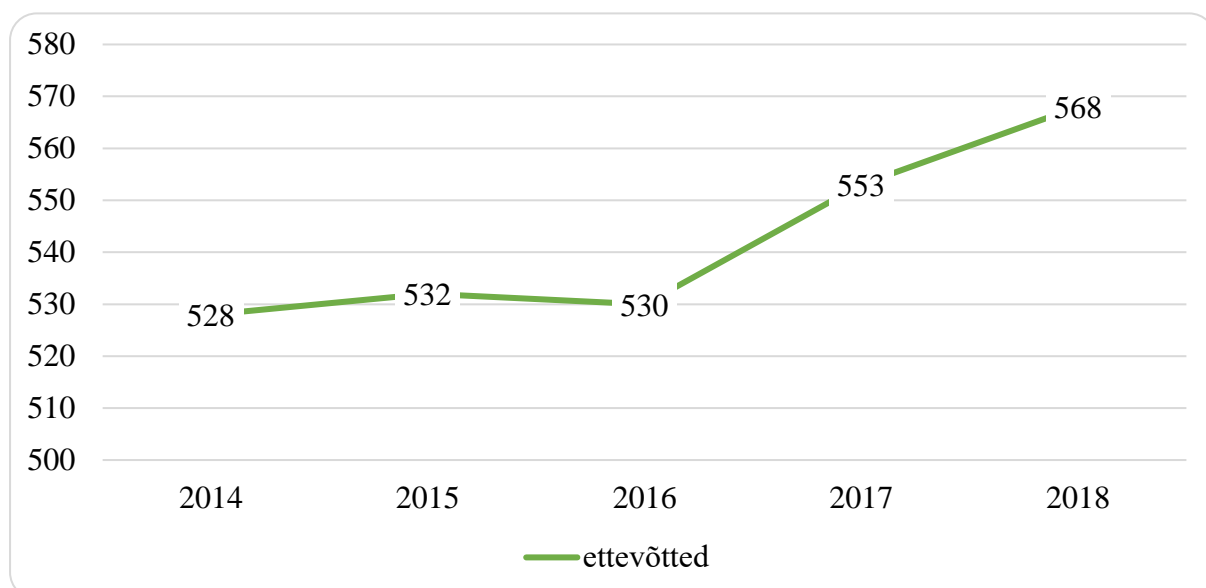
Eesmärk aastaks 2035: piirkond on mitmekesist ettevõtlust toetav ja arendav, huvipakkuv sihtkoht erinevate toodete ja teenuste tarbijatele.

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- ettevõtluse arengut toetavate tehniliste lahenduste arendamine
- aktiivne kohaturundus
- Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe edendamine
- Omavalitsuse ja ettevõtjate koostöö suurendamine

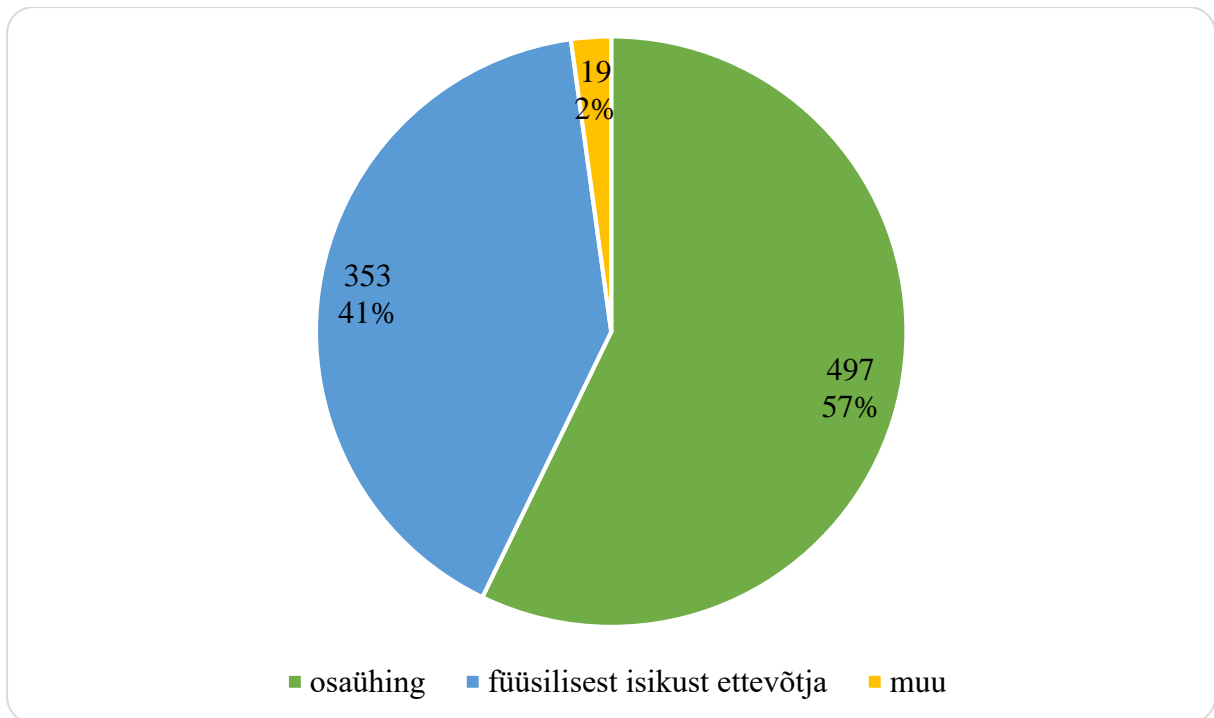
6.1. Ettevõtlus

2018. aastal oli Rõuge vallas registreeritud 831 ettevõtet, millest majanduslikult aktiivsed olid 2018. aastal 568 ettevõtet. Lisaks registreeritud äriettevõtetele on vallas registreeritud 154 mittetulundusühingut ehk kokku 985 registreeritud juriidilist isikut. Ettevõtlusaktiivsus on kõrge, iga 1000 elaniku kohta on Rõuge vallas 178 juriidilist isikut või 150 äriettevõtet. Kui varasemalt on majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv Rõuge vallas püsinud üsna samal tasemel, siis alates 2017. aastast toimus mõningane tõus, mis jätkus ka 2018. aastal (Joonis 12). 2019. aasta juuliks on registreeritud juba 871 ettevõtet, mis näitab, et tõus jätkub. Kahe aastaga on lisandunud 38 majanduslikult aktiivset ettevõtet. Uusi ettevõtteid registreeriti 2018. aastal 67. Võru maakonnas oli 2018. aastal kokku 4 568 ettevõtet, millest ligi 18% asus Rõuge vallas.

Joonis 12. Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv Rõuge vallas 2014 – 2018 (Statistikaamet)

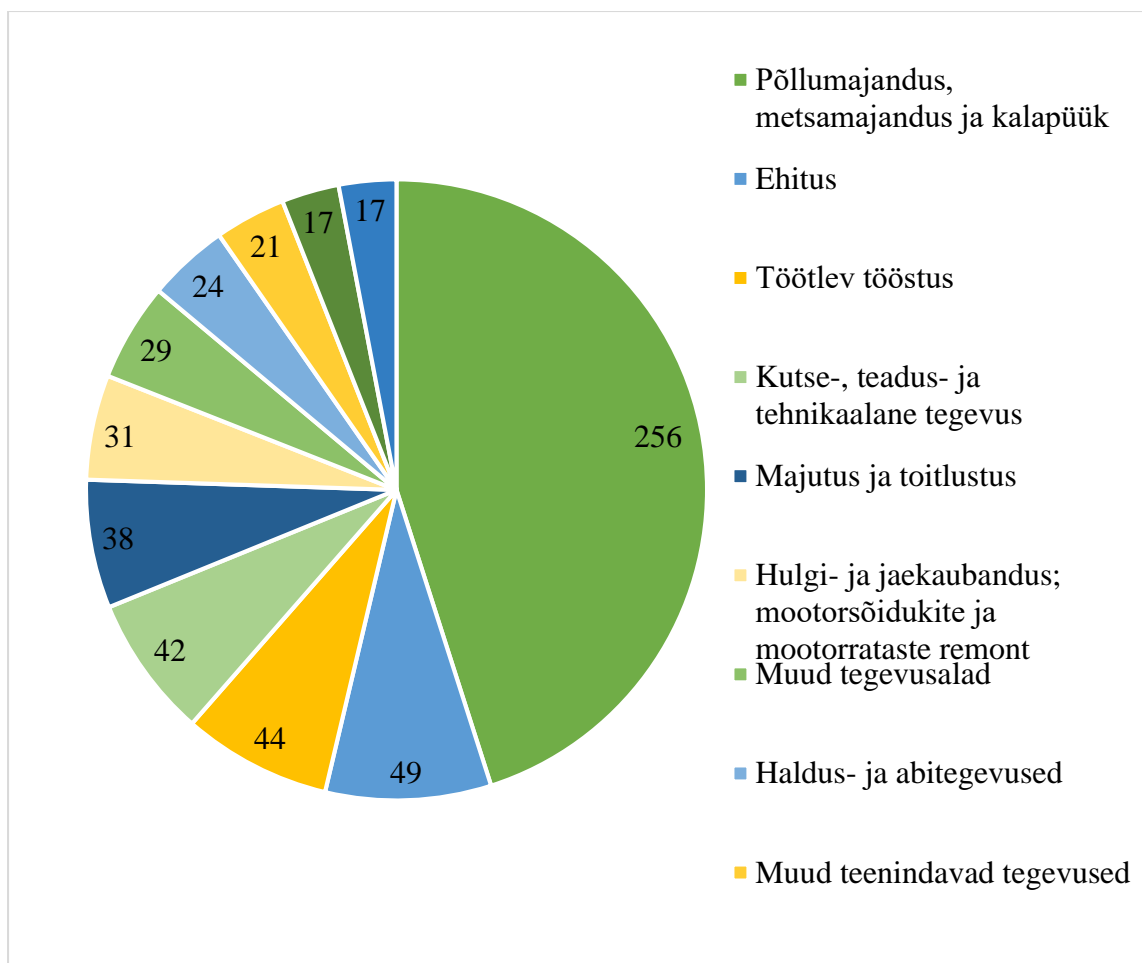
Suurem osa vallas registreeritud ettevõtetest on osaühingud või füüsilisest isikust ettevõtjad (353). Osaühinguna registreeritud ettevõtted moodustavad 57% ning füüsilisest isikust ettevõtjad 41%. Muu õigusliku vormi alla kuuluvad 6 sihtasutust, 6 tulundusühingut, 5 usaldusühingut ning 2 täisühingut (Joonis 13).

Joonis 13. Ettevõtete õiguslik vorm aastal 2019 (Äreregister)

Töötajate arvu poolest on ettevõtted pigem väiksed. Enamik ettevõtetel ehk pea 99% Rõuge vallas registreeritud ettevõtetel on alla 10 töötaja. Enam kui kümne töötajaga ettevõtteid on 2018. aasta seisuga vaid 10, millest ühes üle 50 töötaja.

Ülekaalukalt enam ehk 45% kõigist valla ettevõtetest on Rõuge vallas põllu- ja metsamajanduse ning kalapüügiga tegelevaid ettevõtteid. Teistest tegevusaladest tõusevad esile veel ehitus, töötlev tööstus, kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus ning majutus ja toitlustus.

Joonis 14. Rõuge valla ettevõtete tegevusalad 2018 (Ärireister)

Vallas tegutsevate ettevõtete toetamiseks töötab vallavalitsuses ettevõtlus- ja projektispetsialist, kes korraldab vallas tegutsevate ettevõtete koostööd ja edastab ettevõtlusega seotud infot. Korraldatakse ettevõtjate ümarlaudu ning ettevõtjate tunnustamist. Koostööd tehakse SA Võrumaa Arenduskeskusega ja sealsete ettevõtluskonsultantidega ning töötukassaga. Nõustamisteenust pakuvad Rõuge valla ettevõtjatele Võrumaa Arenduskeskuse ettevõtluskonsultandid.

Vald pakub vallas tegutsevatele ettevõtetele ettevõtlustoetust. Ettevõtlustoetuse eesmärk on toetada kohalikke ettevõtjaid ettevõtlusega alustamisel, tegevuse laiendamisel, reorganiseerimisel ja uue tegevusvaldkonna arendamisel. Ettevõtlustoetuse taotlemine toimub kaks korda aastas ning esitatud taotlusi hindab arengu- ja ettevõtluskomisjon, kes tavapäraselt ka kõiki toetust taotlemaid ettevõtteid külastab. Koostöös valla, ettevõtjate ja kolmanda sektoriga osaletakse Maamessil. 2017. aastal on koostatud Haanja, Misso, Mõniste, Rõuge ja Varstu ühisvalla ettevõtluse arengustrateegia, mis hõlmab ettevõtluse arengu annalüüsi,

ettevõtlusvaldkonna väärtusi, visiooni, strateegilisi eesmärke, tulemusmõõdikuid ning arendustegevusi/investeeringud ja üldisemad tegevuspõhimõtteid.

Kaugtöö võimaluste loomiseks ning mikroettevõtluse edendamiseks on kavas rajada valda kaugtöökeskuste võrgustik, mille esimese sammuna ehitatakse 6 töökohaga kaugtöökontor Rõuge alevikku. Edaspidi on plaanis vastavalt kerkivale vajadusele kohandada vallale kuuluvaid ruume üle kogu valla kaugtöökontoriteks või luua võrgustik vabaühendustest ja ettevõtjatest, kes on valmis oma ruumides kaugtöö tegemise võimalusi pakkuma. Võimalike kaugtöökohtade info koondatakse kokku ning seda levitatakse kohaturunduse ühe tegevusena.

Rõuge valla arengueesmärkide täitmiseks on oluline hoolitseda selle eest, et elu maapiirkonnas oleks atraktiivne ning nii elanikud kui uusasukad oleks huvitatud siia oma elu- ja töökohtade rajamisest. Kuna suurtööstuste tulemist Rõuge valda pole ette näha, on valla ettevõtluse peamiseks kandjateks ka edaspidi mikroettevõtted, mis annavad tööd selle omanikule ja/või tema perele. See tähendab, et valla elukeskkond peab olema ettevõtliku meelelaadiga perede jaoks atraktiivne: heal tasemel avalikud teenused, piisavad vaba aja veetmise võimalused, ühtehoidvad kogukonnad. Rõuge valla kui elukeskkonna jätkuvalt positiivse kuvandi hoidmiseks tuleb lisaks teenuste kvaliteedi tagamisele panustada senisest enam sihipärasele kohaturundusele: elu- ja ettevõtluskeskkonna pidev parendamine, uudsete lahenduste ja võimaluste pakkumine, positiivne meediakajastus ja kuvand avalikus ruumis, Rõuge valda positiivselt kirjeldavad „brändisaadikud“ üle kogu Eesti (turistid, koostööpartnerid, endised elanikud jne). Oluline on ka toimiva sisekommunikatsiooni juurutamine vallavalitsuse ja sidusrühmade (ettevõtjad, külakogukonnad, vabaühendused) vahel.

Kohaturunduses ja mainekujunduses on suur roll valla ja ettevõtjate ning kodanikuühiskonna koostööl. Toimuvatel valla ja ettevõtjate ning valla ja vabaühenduste koostöökohtumistel on mainekujundus ja valla turundus läbivaks teemaks, valla maine kujuneb kõigi osapoolte koostöös. Valla kui soodsa elu- ja ettevõtluskeskkonna turundamises tuleb jõuda ühise arusaama ja tegevusteni, panna paika selged prioriteedid aastate kaupa ning töötada välja turundussõnumid. 2019. aasta jooksul luuakse valla visuaalse identiteedi koondmaterjal, mis põhineb valla ja Võru maakonna sümboolikal ning turundussõnumitel. Iga aasta viimases kvartalis pööratakse intensiivsemat tähelepanu sellele, et kõik siinsed elanikud oleks valda sisse kirjutatud, iga aasta esimesel poolel on turundus suunatud valla kui elukeskkonna edustamisele, kevaditi rõhuga turismile, külastuskohtadele ja looduskeskkonnale.

6.2. Turism

Rõuge vald on tänu oma suurepärasele asukohale ja looduskeskkonnale mitmekülgsete turismivõimalustega. Eelkõige on turism vallas hooajaline: eristuvad suvine ja talvine hooaeg. Turismimajanduse osatähtsus on kasvutrendis ning selle võimalused vallas laienevad aktiivselt. Ööbikuoru keskuses asub suvehooajal valla turismiinfopunkt, kus jagatakse infot valla turismivõimalustest kohta, ka Suure Munamäe vaatetorn ning teised valla mehitatud külastuskohad aitavad infot levitada. Rõuge valla kohta leiab turismiinfot Puhka Eesti portaalis ning Võrumaa Turismiliidu koduleheküljelt visitvoru.ee. Toimuvate ürituste kohta leiab infot veel valla kodulehelt ja Facebooki lehelt (2700 jälgijat), valla kultuurikalendrist, valla ajaleht Mägede hääl (tiraaž 2444), erinevatelt trükistelt ning infoportaalist kultuurikava.ee. Valla turismiobjektide, majutuse, toitlustuse jm turismiinfot kajastatakse Võrumaa Turismiliidu igaaastases trükises Uma ja Hää (tiraaž 10 000) ning valla üritusi maakonna ürituste trükises (2019. aasta tiraaž eesti keeles 5000, inglise keeles 1000 ja vene keeles 1000). Lisaks ilmub kolme Lõuna-Eesti maakonna vaatamisväärsuste mitmekeelne trükis (eesti, vene, inglise, läti; tiraaž 1000). Aktiivset inimeselt inimesele turundust tehakse igal aastal Maamessil, kuhu koondatakse valla ettevõtjaid oma tooteid-teenuseid tutvustama; vallavalitsus ise teeb messil kohaturunduskampaaniat.

Turismi arengut ning kohaliku omavalitsuse ja turismiettevõtjate vahelist koostööd koordineerib ja korraldab Rõuge vallavalitsus. Turismiga seotud arendus- ja turundustegevused on tihedalt põimunud valla üldise turunduse ja mainekujundusega, kuna tegu on vallas olulise ettevõtlusvaldkonnaga ja turismis on esikohal valla looduskeskkond ning -väärtused. Vallavolikogu arengu- ja ettevõtluskomisjon on valinud valla TOP 5 vaatamisväärsused:

- Suur Munamägi ja vaatetorn
- Ööbikuorg ja Rõuge Pesapuu vaatetorn
- Paganamaa maastikukaitseala, matkarajad ja vaatetorn
- Kisejärve ja Pullijärve maastikukaitsealad ja matkarajad
- Eesti lõunatipp ja Eestimaa lõunatipu looduse õpperada.

Lisaks TOP 5 vaatamisväärsustele, leidub vallas veel palju huvitavaid paiku ja kohti, mida nii turistid kui kohalikud elanikud külastavad.

Suure Munamägi on Baltimaade kõrgeim tipp, ulatudes 318 m üle merepinna. Suurel Munamäel asuv vaatetorn ehitati 1939. aastal ning renoveeriti 2005. aastal. Pesapuu vaatetorn

asub Rõuge Ööbikuoru külastuskeskuse juures, kust saab alguse ka ürgoru, vesioinaste ja õige aleviku vaatamisväärsusteni viiv matkarada, mis kulgeb Eesti sügavaima liivakivikanjonini (Hinni kanjon).

Rõuge vallas on kokku kolm vaatetorni – Suure Munamäe, Pesapuu ja Paganamaa vaatetornid. Koostöös Aluksne vallaga Lätist on algatatud kuue torni tuur, mis hõlmab Rõuge vallas ja Aluksne vallas olevad vaatetornid.

Vallas on mitmeid muuseumeid – Rogosi kastellmõis ja muuseum, Mõniste Talurahvamuseum, Ööbikuoru hüdrotöökoda-muuseum ja Tsiistre linamuuseum. Külastuskeskusena on avatud Filmi Vargamäe, kus on võimalus tutvuda Eesti filmi „Tõde ja õigus“ võttepaigaga. Mõnistes asub Alaveski loomapark, kus on esindatud erinevad loomad, nt karud, ilvesed, oravad, rebased, hirved, metssead.

Haanja puhke- ja spordikeskus on olulise tähtsusega eelkõige talvisel turismihooajal. Samas leiab keskus üha enam aastaringset kasutust. Talvel populaarsed suusarajad (1, 2, 3 ja 5 km) sobivad suvel jooksmiseks, kõndimiseks ja jalgrattasõiduks. Kergliiklustee Haanjast Kurgjärvele (1,4 km) sobib rullsuusa-, rulluisu- ja rattasõiduks ning kasutada on ka 18 korviga discgolfi rada. Staadioni kõrval asub laskesuusatiir ning läheduses multisportiväljak (hoki, korv- ja jalgpall), jalgpalliplats ja spordisaal. Lisaks on keskuses publi, dušid, riietusruumid ning saunad.

Pähnil asub RMK Pähni looduskekus, mille läheduses paiknevad metsa kõlakojad, mis on ainulaadsed kolmemeetrilise läbimõõduga puidust hiigelruuporid

Vallas on mitmeid kauneid matka- ja loodusradu:

- RMK Hinni kanjoni õpperada
- RMK Kavadi järve matkarada (2,2 km)
- RMK Kirikumäe järve matkarada (3,2 km)
- RMK Luhasoo õpperada (5 km)
- RMK Mõisamõtsa loodusõpperada (5 km)
- Eestimaa lõunatipu looduse õpperada (4,8 km)
- RMK Paganamaa maastikukaitseala matkarajad (0,9 km, 2,7 km, 3,8 km, 4,3 km ja 4,7 km)
- RMK Pullijärve matkarada (3,6 km)
- RMK Pähni metsaõpperada (3 km)

- RMK Pähni-Ähijärve matkatee (105 km) lõik
- RMK Rõuge ürgoru matkarada (10 km)
- RMK Tõrvandu metsaõpperada (3 km)
- RMK Ööbikuoru väike matkarada (450 m)
- RMK Vällamäe matkarada (2,2 km)
- RMK's Vällamäe forest trail (2.2 km)
- Roheliste rööbaste matkaraja osa Mõnistes (1 km)
- Rõuge energiarada (2,6 km)

Rõuge vallas on 13 supluskohta:

- Ahitsõ järve supluskoht
- Kavadi järve supluskoht
- Küpärtsaare supluskoht
- Liivajärve supluskoht
- Nursi supluskoht
- Palujüri järve supluskoht
- Pulli järve supluskoht
- Rõuge Suurjärve supluskoht
- Sänna paisu supluskoht
- Vana-Roosa supluskoht
- Varstu järve supluskoht
- Vaskna järve supluskoht
- Viitina järve supluskoht

Avalikud on kasutatavad järgmised lõkkekohad:

- Haanja lõkkekoht
- Kavadi järve lõkkekoht
- Luhasoo lõkkekoht
- Lõunatipu lõkkekoht
- Metsavenna lõkkekoht
- Paganamaa lõkkekoht
- Pähni metsaonn-lõkkekoht

- Saunamaa lõkkekoht
- Ubajärve lõkkekoht
- Vaskna järve lõkkekoht

7. Sotsiaalhoolekanne ja tervis

Rõuge valla sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna eesmärk on luua kõigile valla elanikele eeldused inimväärseks eluks, aktiivseks ühiskonnaelus osalemiseks ja väärlikaks vananemiseks. Vald aitab ennetada ja lahendada elanike toimetulekuraskusi. Rõuge vallas on toimiv sotsiaalhoolekande- ja tervishoiusüsteem.

Eesmärk aastaks 2035: märgatud ja toetatud tervem elanikkond

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- tervise- ja sotsiaalteenuste mitmekesisuse ja kvaliteedi tagamine
- riskikäitumist vähendavad programmid
- spetsialistide olemasolu

Valla sotsiaaltööd korraldab vallavalitsuse sotsiaalosakond, mille koosseisus on sotsiaalosakonna juhataja, sotsiaaltöö spetsialistid, lastekaitsespetsialistid ning avahooldustöötajad.

7.1. Sotsiaaltoetused

Sotsiaaltoetuste määramise ja maksmise eesmärgiks on rahalise toetuse abil soodustada valla elanike toimetulekut ja aidata kaasa nende elukvaliteedi säilimisele. Rõuge valla eelarvest rahastatavad sotsiaaltoetused jagunevad sissetulekust mittesõltuvateks toetusteks ja sissetulekust sõltuvateks toetusteks. Toetusi makstakse isikutele, kelle elukoht on rahvastikuregistri järgselt Rõuge vald. Erandkorras osutab vald vältimatut sotsiaalabi ka isikule, kelle elukohana ei ole registreeritud Rõuge vald, kuid kes abi vajamise ajal asub Rõuge valla territooriumil.

Sotsiaaltoetuste suurused kehtestab vallavalitsus. Alljärgnevalt on välja toodud sotsiaaltoetuste suurused 2019. aastal.

Sünnitoetuse suuruseks on kokku 450 eurot. Sellest esimene osa (200 eurot) makstakse vahetult pärast lapse sünni, teine osa (125 eurot) makstakse välja lapse üheaastaseks saamisel ja kolmas osa (125 eurot) makstakse välja lapse kaheaastaseks saamisel.

Esimesse klassi astuja toetuse suuruseks on 100 eurot lapse kohta. Esimesse klassi astuja toetus määratakse rahvastikuregistri järgi Rõuge vallas elava lapse vanemale või last kasvatavale isikule. Eesmärgiks on toetada Rõuge valla elanikke, olenemata sellest, millises koolis nende lapsed käivad. Esimesse klassi astujale enam tasuta koolivormi vesti ei anta, kuid makstakse **koolivormi toetust**, mille suuruseks on 12 eurot. Koolivormi toetus on mõeldud kõikide klasside õpilastele.

Põhikooli lõpetamise toetuse suuruseks on 50 eurot. Sarnaselt esimesse klassi astuja toetusele makstakse toetust rahvastikuregistri järgi Rõuge vallas elavale koolilõpetajale ja seetõttu ei ole jällegi oluline, kas laps lõpetab põhikooli Rõuge vallas tegutsevas koolis või mõne muu omavalitsuse koolis.

Laste ja noorte prillitoetust makstakse eelkooliealistele lastele ja õppuritele kuni vanuseni 26 eluaastat. Toetusega hüvitatakse vaid prilliklaaside maksumus 100% ulatuses.

Laste abivahendite toetuse eesmärgiks on tagada nende Rõuge valla laste heaolu, kes erivajaduse või tervisliku seisundi tõttu vajavad toimetulekuks abivahendeid ja kellel on lisakulutused seoses abivahendite soetamisega. Toetusega hüvitatakse 100% abivahendi maksumusest.

Jõulutoetus lastele ja eakatele. Jõulutoetus määratakse kingipakkidena (üldjuhul kommikott) Rõuge valla lastele ning kõigile teistele Rõuge valla õppeasutustes käivatele teistest omavalitsustest pärit lastele kuni põhikooli lõpetamiseni. Eakate jõulutoetus määratakse kingitusena kõigile 70. aastastele ja vanematele Rõuge valla elanikele.

Eakate juubelitoetuse suuruseks on 20 eurot ja see määratakse Rõuge valla elanike 70 ja vanemate juubelite puhul.

Matusetootust makstakse isiku, kelle elukohaks rahvastikuregistri andmetel oli Rõuge vald, surma korral. Matusetootus määratakse lahkunu omastele või matuse korraldajale ning selle suuruseks on 250 eurot.

Erakorraline toetus määratakse juhul kui tegemist on ootamatute kulutustega loodusõnnetuse, tulekahju, kuriteo, pikaajalise haiguse, perekonnaliikme surma jms tõttu. Toetus määratakse konkreetset olukorda ja valla eelarve võimalusi arvestades.

Täiskasvanute abivahendite toetus määratakse ja makstakse puudega isikule abivajadusest abivahendi soetamise või üürimise omaosaluse kas osaliseks või täielikuks kompenseerimiseks.

Ravimitoetus määratakse retseptiravimite ostmiseks toimetulekuraskustes olevatele isikutele ravimite ostmise kulude osaliseks või täielikuks kompenseerimiseks.

Laste kooli- ja lasteaiatoidu toetus määratakse majanduslikult vähekindlustatud või toimetulekuraskustes perede laste kooli- või lasteaiatoidu maksumuse osaliseks või täielikuks kompenseerimiseks (olenemata sellest, kui mitu last on perekonnas).

Täiendav sotsiaaltoetus määratakse toimetulekuraskustes isikutele hädavajalike kulutuste osaliseks katmiseks või raskesse majanduslikku olukorda sattunud isiku sotsiaalselt abitust olukorrast väljatoomiseks. Toetust võib määrata järgmiste kulude katteks:

- 1) tervise säilitamisega seotud kulude katteks;
- 2) lastele koolitarvete, riiete ja jalanõude soetamiseks;
- 3) lasteaia kohamaksu tasumiseks;
- 4) küttepuude ostmiseks;
- 5) eluruumi tagamiseks;
- 6) tööle saamiseks;
- 7) kutse- või kõrgkoolis õpingute jätkamiseks;
- 8) muudeks ettenägematuteks kuludeks;
- 9) raskesse majanduslikku olukorda sattumise korral igapäevaste kulude katteks;
- 10) muudeks toimetulekut toetavate kulude katteks.

Järgnevas tabelis on kirjeldatud sotsiaaltoetuste maksmise prognoositavad kulud 2019. aastal. Toetuste saajate arvud on võetud kas varasemate aastate andmete põhjal või siis on sotsiaaltöö spetsialist andnud omapoolse hinnangu temale teadaoleva informatsiooni põhjal eeldatava toetuse taotlejate arvu kohta 2019. aastaks.

Toetus	Suurus (eurot)	Toetuse saajaid kokku	Eelarve
Esimesse klassi astuja toetus	100	38	3 800
Kooli lõpetamise toetus (9. klass)	50	42	2 100
Matusetoetus (riiklik toetus)	250	96	24 000
Sünnitoetus			
I osa	200	45	9 000
II osa	125	54	6 750
III osa	125	36	4 500
Jõulutoetus			
lapsed kuni 9. klass (kommipakk)	5	750	3 750
eakad alates 70. aastat	5	890	4 450
Sünnipäeva toetus (alates 70. juubelid, toetus)	20	228	4 560
Prillitoetus lastele 100% klaasid	80	35	2 800
Koolivormi toetus	12	40	480
Laste kooli- ja lasteaiatoidu toetus	Vajadus-põhine		4 800
Abivahendite toetus 100% lastele	100	9	900
Abivahendite toetus täiskasvanutele	50	40	2 000
Ravimitoetus	30	40	1 200
Täiendav sotsiaaltoetus	60	130	7 800

KOKKU	38	3 800
--------------	----	-------

Tabel 7. Toetuste suurused

Hooldajatoetus – igakuine rahaline toetus isikule, kes hooldab hooldusvajadusega isikut (täisealine isik või puudega laps).

Hooldajatoetuse suurused Rõuge vallas alates:

- sügava puudega lapse hooldajatoetus 150 eurot kuus;
- raske puudega lapse hooldajatoetus 50 eurot kuus;
- keskmise puudega lapse hooldajatoetus 30 eurot kuus;
- sügava puudega täisealise hooldajatoetus 50 eurot kuus;
- raske puudega täisealise hooldajatoetus 25 eurot kuus.

Tabeli on kirjeldatud prognoositavad kulud 2019. aastal seoses hooldajatoetuste maksmisega. Toetuste saajate arvud on võetud kas varasemate aastate andmete põhjal või on sotsiaaltöö spetsialist andnud omapoolse hinnangu temale teadaoleva informatsiooni põhjal eeldatava toetuse taotlejate arvu kohta 2019. aastaks.

	Puue	Toetus (eurot)	Laste arv	Kokku summa ühes kuus (eurot)
Lapsed	Keskmine	30	13	390
	Raske	50	24	1 200
	Sügav	150	3	450
		Kokku	40	2 040
Täisealised	Puue	Toetuse suurus (eurot)	Täisealiste arv	Kokku summa ühes kuus (eurot)
	Raske	25	87	2 175
	Sügav	50	64	3 200

Kokku	151	5 375
Lapsed ja täisealised kokku igakuiselt		7 415
Sotsiaalmaks		29 700
Aastane kulu eelarves		118 680

Tabel 8. Eeldatav hooldajatoetuse kulu 2019. aastal

Toimetulekutoetus on riigieelarvest rahastatav toetus ja seda on õigus saada üks elaval isikul või perekonnal, kelle kuu netosissetulek pärast (sotsiaalhoolekande seaduses sätestatud tingimustel arvestatud) eluasemekulude mahaarvamist on alla kehtestatud toimetulekupiiri. Toimetulekupiiri kehtestab iga-aastaselt Riigikogu. 2019. aastal on toimetulekupiir üks elavale isikule või perekonna esimesele liikmele 150 eurot kuus. Toimetulekupiir perekonna igale alaealisele liikmele on 2019. aastal 180 eurot kuus ja perekonna teisele ja igale järgnevale täisealisele liikmele 120 eurot kuus.

Toimetulekutoetust saanud isikute ja perekondade arv on hakanud vähenema, 2017. aastal vähenes võrreldes eelmise aastaga 16 toetuse saaja võrra ja 2018. aastal 24 toetuse saaja võrra (Tabel 9).

Aasta	Toimetulekutoetust saanud perekondade arv
2014	136
2015	135
2016	134
2017	118
2018	94

Tabel 9. Rõuge valla toimetulekutoetuste saajad (Rahandusministeerium)

7.2. Sotsiaalteenused

Sotsiaalteenus on isiku või perekonna toimetulekut soodustav mitterahaline toetus. Sotsiaalteenuste võimaldamise eesmärgiks on aidata kaasa inimeste toimetulekuvõime toetamisele ning nende elukvaliteedi säilimisele.

Sotsiaalteenuse saamiseks peab inimene pöörduma Rõuge vallavalituse poole, kes teeb otsuse, kas ja millist abi inimene konkreetsete sotsiaalsete probleemide lahendamisel edaspidiseks toimetulekuks vajab.

Vallavalitsusel on õigus võtta sotsiaalteenuse osutamise eest tasu, mille tingimused ja suuruse otsustab vallavalitsus. Tasu suurus oleneb sotsiaalteenuse mahust, teenuse maksumusest ning teenust saava isiku majanduslikust olukorrast, samas järgides põhimõtet, et tasu suurus ei tohi olla teenuse saamise takistuseks.

Rõuge valla poolt osutatavad või korraldatavad sotsiaalteenused on järgmised:

- **koduteenus** – täisealise abistamine kodustes toimingutes ja asjaajamises.
- **väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus** – täisealise abistamine ja hooldamine hoolekandeesutuses.
- **tugiisikuteenus** – täisealise inimese ja/või lapse motiveerimine, juhendamine ja iseseisva toimetuleku arendamine.
- **täisealise isiku hooldus** – puudega täisealise inimese abistamine õiguste ja kohustuste kandmisel.
- **isikliku abistaja teenus** – puudega täisealise inimese abistamine igapäevastes toimingutes.
- **varjupaigategenus** – täisealisele inimesele ajutise oõmaja võimaldamine
- **turvakoduteenus** – lapsele või täisealisele inimesele ajutise eluaseme, turvalise keskkonna ja kriisiabi võimaldamine.
- **sotsiaaltransporditeenus** – erivajadusega inimesele kohase sõiduki kasutamise võimaldamine.

- **eluruumi tagamine** – sobiva eluruumi kasutamise võimaluse loomine inimesele või perele, kes seda ise pole võimeline leidma.
- **võlanõustamisteenus** – võlgnevus- ja toimetulekuprobleemiga inimese nõustamine võlgnevuste lahendamisel ja ennetamisel.
- **lapsehoiuteenus** – 1,5–3-aastasele lapsele ja kuni 18-aastase raske või sügava puudega isikule lapsehoiuteenuse tagamine, et toetada lapse hooldusõigust omava inimese toimetulekut ja töötamist.
- **asendushooldusteenus** – lapse lühi- või pikaajaline hooldamine ja kasvatamine väljaspool lapse bioloogilist perekonda hooldusperes, perekodus või asenduskodus.
- **järelhooldusteenus** – asendushoolduselt ja eestkostelt lahkuva inimese iseseisva toimetuleku ja õpingute jätkamise toetamine eluaseme ning vajaduspõhiste teenuste ja toetustega.
- **toetatud elamise teenus** – teenusel juhendatakse inimest selles, kuidas korraldada oma majapidamist ja igapäevaelu, eesmärgiga parandada inimese sotsiaalset toimetulekut ja kaasata teda ühiskonnaellu. Teenuse eesmärk on tagada inimesele võimalikult iseseisev toimetulek iseseisvalt elades.
- **igapäevaelu toetamise teenus** – teenusel aidatakse kujundada inimese igapäevaelu toimetulekuoskusi ja tööoskusi ning nõustatakse tema lähedasi ja temaga koos elavaid inimesi. Teenuse eesmärk on emotsionaalse ja sotsiaalse toimetuleku toetamise abil tagada inimesele parim võimalik iseseisev toimetulek ja areng.
- **Muud täiendavad sotsiaalteenused** – nt psühholoogi ja eripedagoogi nõustamisteenus, logopeedi teenus, perelepitusteenus, kriisiabi sh laste leinalaagris osalemine, tugirühmades ja tugiprogrammides osalemine, rehabilitatsiooniteenusel osalemine, erihoolekandeteenus, toiduabi, pesupesemis- ja duširuumi kasutamise teenus, muud toetavad teenused.

7.3. Hooldekodud ja Misso Sotsiaalkeskus

Rõuge vallas on 2 üldhooldusteenust pakkuvat hooldekodu, millede eesmärgiks turvalise keskkonna ja toimetuleku tagamine täisealisele isikule, kes terviseseisundist, tegevusvõimest

või elukeskkonnast tulenevatel põhjustel ei suuda kodustes tingimustes ajutiselt või püsivalt iseseisvalt toime tulla. Lisaks on Misso alevikus Misso Sotsiaalkeskus, mis pakub eluruumi tagamise teenust ning koduteenust.

Rõuge hooldekodu

Rõuge hooldekodu on 1995. aastal asutatud 27 voodikohaga üldhooldekodu ajutiseks või alaliseks elamiseks eakatele ja erivajadusega isikutele, kes ei tule iseseisva elamisega toime.

Hooldekodu asub kahekorruselises majas, kus on ühe-, kahe- ja kolmekohalised toad. Üldkasutuses on söögisaal, puhkenurgad ajalehtede-, ajakirjade-, raamatute- ja televiisoriga, saun. Toiduvalmistamine ja pesupesemine toimub hooldekodus. Hoolealustega tegeleb pikaajaliste töökogemustega 8-liikmeline hooldusnaiskond. Õendusabi on tagatud koduõendusteenustega. Ratastooliga ja liikumispuudega hoolealusele on treppidel liikumiseks trepironija. Hooldekoduga ühes hoones paiknevad perearstikeskus ja apteek. See tagab kiire esmase arstiabi kättesaadavuse. Hooldekoduga samas majas töötavad veel massöör, juuksur ja maniküür-pediküür, seega ka need teenused on soovi korral kergesti kättesaadavad. Regulaarselt külastab hooldekodu Rõuge Maarja koguduse õpetaja. Tähtpäevadel käivad esinemas lasteaialapsed ja isetegevuslased.

Praegune Rõuge hooldekodu on ehitatud korterelamusse, mis ei ole oma planeeringult ette nähtud ja ei ole kõige sobilikum üldhooldusteenuse pakkumiseks. Seetõttu on planeeritud Rõuge alevikku uue üldhooldekodu rajamine (olemas on ehitusprojekt).

Rõuge hooldekodu ülalpidamisega seotud hoolduspäeva maksumused alates 1.aprillist 2019:

- üliraske hooldatav (lamaja) 23,40 €;
- raske hooldatav (kasutab pidamatuse vahendeid ja vajab olulist kõrvalist abi igapäevastel tualetitoimingutel) 22,70 €;
- kerge hooldatav (ei kasuta pidamatuse vahendeid ning ei vaja olulist kõrvalist abi igapäevastel tualetitoimingutel) 20,40 €;
- hooldekodust eemal viibimise päeva maksumus (haiglas, kodus jne) 16,60 €.

Mõniste hooldekodu Pihlakobar

Hooldekodu Pihlakobar on 21 voodikohta, mis paiknevad Mõniste teenusekeskuse hoones II korrusel. Enamik tube on kahe ja kolme voodikohaga, üks tuba on nelja voodikohaga. Üldkasutuses on söögisaal, puhkenurgad ajalehtede, ajakirjade, raamatute ja televiisoriga. Majas on ka saun.

Toiduvalmistamine ja pesupesemine toimuvad hooldekodus. Hoolealustega tegeleb 6-liikmeline hooldusnaiskond. Hooldekodul on avar terrass. Ratastooliga ning liikumispuudega hoolealusele on treppidel liikumiseks trepironija.

Teenusekeskuse I korrusel asub raamatukogu, ühe korra nädalas käib majas massöör ja juuksur. Samuti asub teenusekeskuse I korrusel perearstikeskus, mis võimaldab kiiret esmast arstiabi. Teenusekeskuse kõrval on A ja O kauplus. Õendusabi on tagatud koduõendusteenusega.

Hooldekodu külastab regulaarselt Elva koguduse õpetaja. Tähtpäevadel käivad hoolealustele esinemas lasteaialapsed, põhikooli õpilased ning Mõniste rahvamaja isetegevuslased.

Hooldekodu Pihlakobar hoolduspäeva maksumus alates 1. augustist 2019:

- üliraske hooldatav (lamaja) 22,50 €;
- raske hooldatav (kasutab pidamatus vahendeid ja vajab olulist kõrvalist abi igapäevastel tualetitoimingutel) 22,00 €;
- kerge hooldatav (ei kasuta pidamatus vahendeid ning ei vaja olulist kõrvalist abi igapäevastel tualetitoimingutel) 21,00 €;
- hooldekodust eemal viibimise päeva maksumus (haiglas, kodus jne) 16,50 €.

Lähtudes Rõuge valla vajadustest võib hooldekodu osutada ka muid sotsiaalteenuseid (näiteks sotsiaalnõustamine, töötamise toetamise teenus, toetatud elamise teenus, koduteenus, eluasemeteenused, igapäevaelu toetamise teenus).

Hooldekodu Pihlakobar osutab toetatud elamise ja igapäevaelu toetamise teenust. Teenusekeskuse III korrusel asuvad toad, kus elavad toetatud elamise kliendid. Tegevused klientidega toimuvad I korrusel asuvas päevakeskuses.

Erihoolekandeteenused on mõeldud täisealisele inimesele, v.a ainult dementsuse diagnoosiga vanaduspensionistidele, kellel on raskest, sügavast või püsivast psüühikahäirest tulenevalt välja kujunenud suurem vajadus kõrvalabi, juhendamise või ka järelevalve järele. Hooldekodul on sotsiaalkindlustusametiga sõlmitud lepingud 8 toetatud elamise teenusekoha ja 10 igapäevaelu teenusekoha kohta.

Mõniste hooldekodus on üheks probleemiks lifti puudumine, millele lahenduse leidmine on planeeritud järgnevasse aastasse.

Misso Sotsiaalkeskus

Misso Sotsiaalkeskus asub Misso alevikus ning pakub eakatele ja puuetega inimestele eluruumi tagamise teenust, muid toimetulekut soodustavaid teenuseid ning abi erinevate hooldustoimingute tegemisel. Sotsiaalkeskuses töötab 2,2 hooldustöötajat ja teenusel viibib 8 inimest.

7.4. Perearstid

Rõuge vallas osutavad perearstiteenust vastu Rõuge perearstikeskus, Haanja perearstikabinet, Ruusmäe perearstikabinet, Misso perearstipraksis, Varstu perearstikabinet, Mõniste perearstikeskus.

Rõuge ja Haanja piirkonnas tegutseva perearsti Viivika Allase nimistus on 2165 isikut, Misso ja Ruusmäe piirkonnas tegutseva perearsti Evi Lutsu nimistus on 902 isikut, Varstu piirkonnas võtab elanikke vastu Osula perearst Anne Ojakäär ja Rõuge valla inimesi on nimistus 321 ning Mõniste piirkonna perearsti Arija Rimbeniece nimistus on 834 isikut (nimistute suurused on seisuga 31.07.2019).

Rõuge vallas tegutseb kaks apteeki - Rõuges ja Varstus.

8. Juhtimine

Rõuge vald on inimesekeskne ja uuendusmeelne, mis tagab oma elanikele kvaliteetsed ja kergesti kättesaadavad avalikud teenused. Valla hallatavad asutused toimivad hästi nende tegevus aitab kaasa valla üldisele arengule.

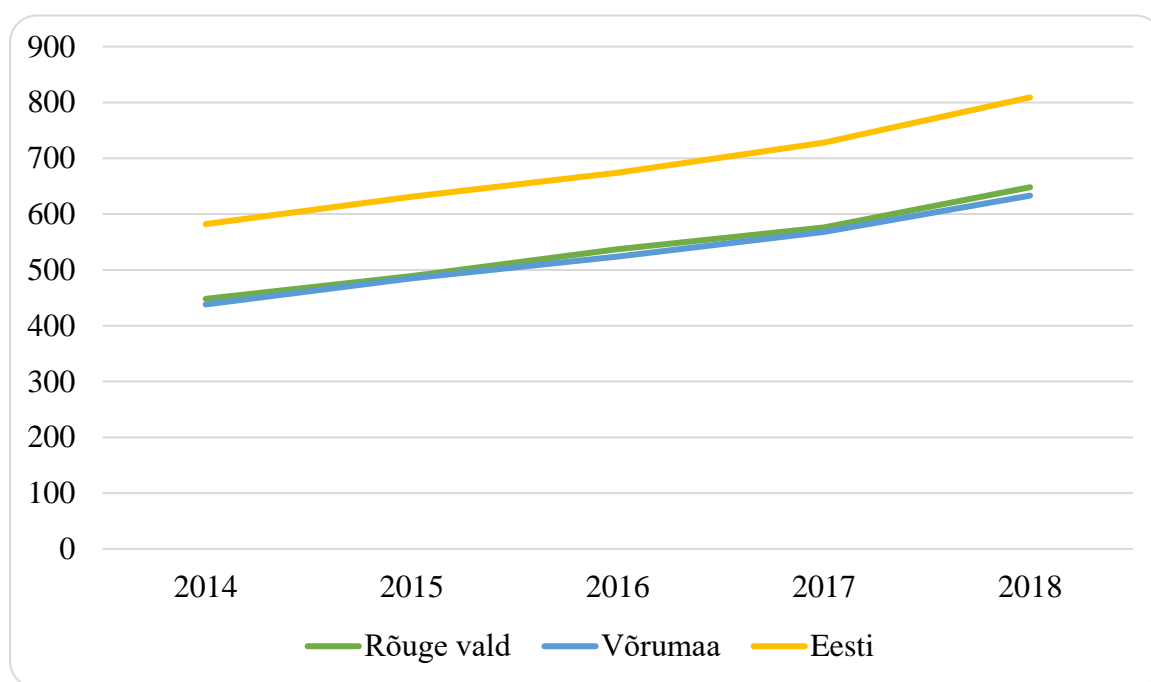
Eesmärk aastaks 2035: elanikkond osaleb kogukonna arendamises ja avalikud teenused on kodanikusõbralikud ning kättesaadavad

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- osalusvormide arendamine
- ametnike olemasolu ja pädevus
- lihtne ja kiire asjaajamine

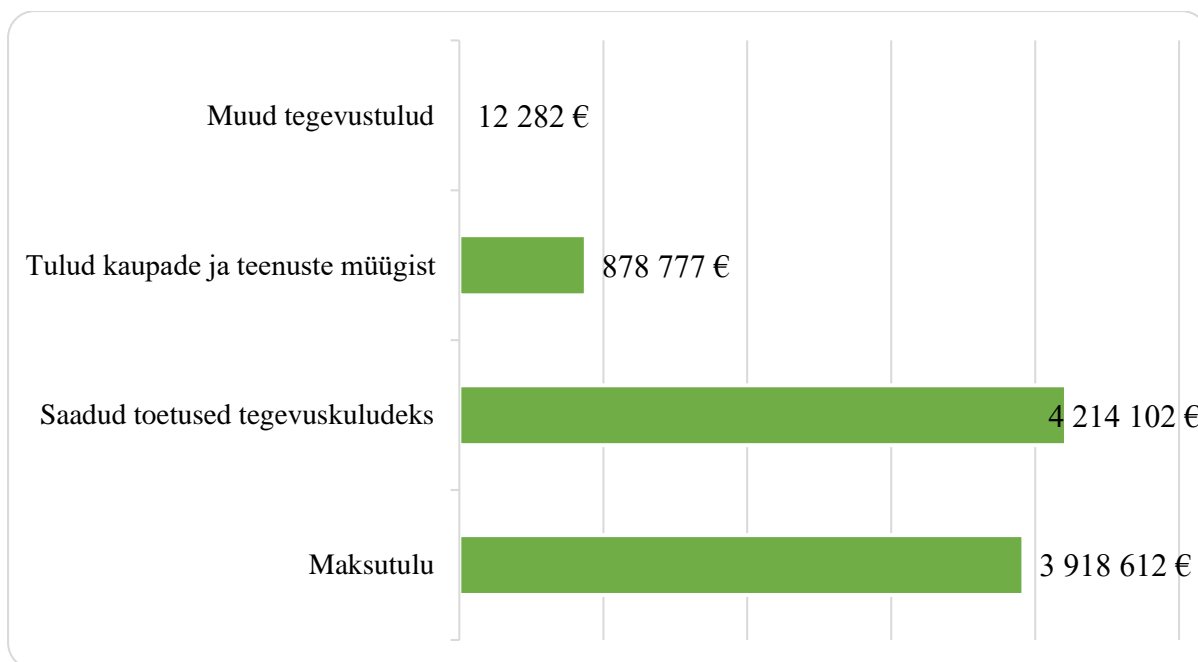
8.1. Eelarve

2018. aastal laekus Rõuge vallas ühe elaniku kohta üksikisiku tulumaksu keskmiselt 648 eurot. See on 161 eurot vähem kui Eestis keskmiselt, kuid 15 eurot kõrgem kui Võru maakonna keskmine (vt tabel 9). Tulumaksu laekumine elaniku kohta on aasta-aastalt kasvanud (perioodil 2013-2018 195 euro ehk ligikaudu 66% võrra).

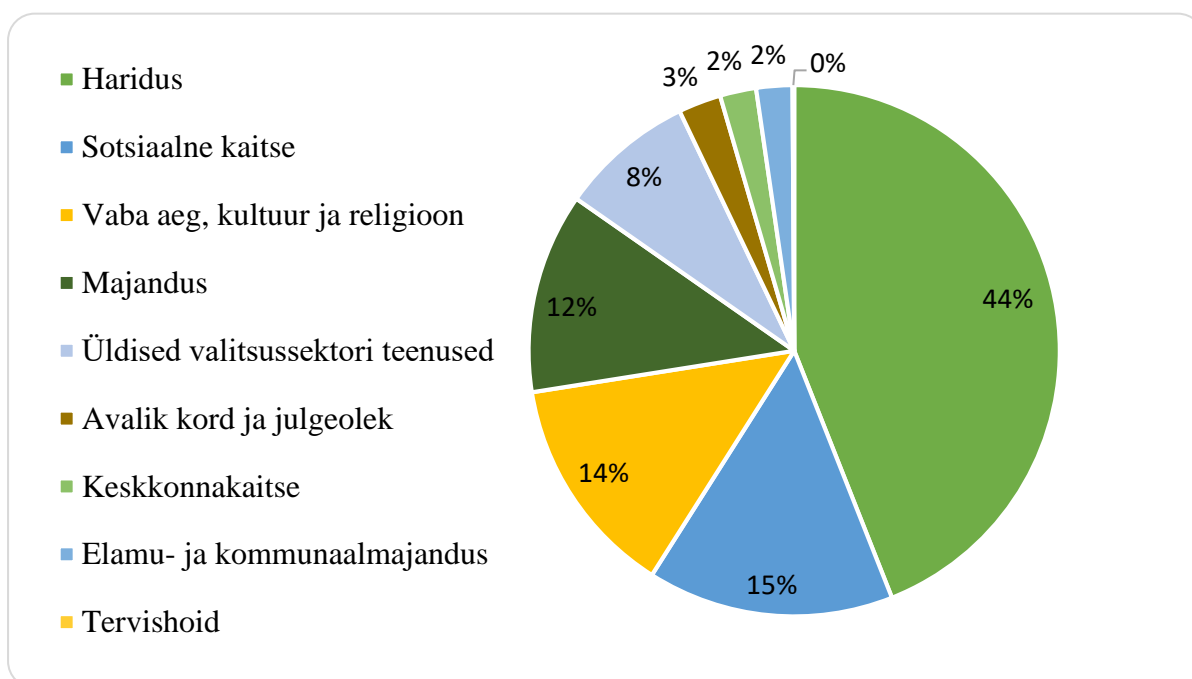
Joonis 15. Tulumaksu laekumine elaniku kohta (Rahandusministeerium)

Valla peamised tuluallikad on riigilt tegevuskuludeks saadavad toetused ja maksutulud, mõningal määral ka tulud kaupade ja teenuste müügist. Maksutulud on aasta-aastalt kasvanud. 2018. aastal olid põhitegevuse tulud kokku u 9 miljonit eurot (täitmise kassapõhine) (Joonis 16).

Joonis 16. Rõuge valla 2018. aasta maksutulud tegevuskulude kaupa (Rahandusministeerium)

Kõige suurem osa vallaeelarvest kulub haridusvaldkonna rahastamiseks (44% kogukuludest), järgnevad sotsiaalne kaitse (15%) ja vaba aeg ja kultuur (13,5%) ning majandus (12,2%) (Joonis 17). Kõige vähem kulub tervishoiu valdkonnale (0,1%).

Joonis 17. Põhitegevuse kulude ja investeerimistegevuse väljaminekute jaotus tegevusalade lõikes %-des 2018 (kassapõhine täitmine)

	2014	2015	2016	2017	2018
Üldvalitsemine	1 114 937	830 259	797 098	1 093 135	676 519
Avalik kord ja julgeolek	4 967	7 692	31 577	11 935	214 843
Majandus	757 200	789 743	839 456	799 345	1 002 905
Keskkonnakaitse	393 599	226 303	208 747	249 790	184 349
Elamu- ja konnaalrajandus	577 969	507 504	336 482	328 258	179 043
Tervishoid	9 843	12 934	10 900	8 771	7 844
Vaba aeg, kultuur ja religioon	927 809	1 039 068	1 148 237	1 344 162	1 115 578
Haridus	3 364 910	3 187 658	3 490 469	3 604 731	3 622 520
Sotsiaalne kaitse	838 334	995 637	1 121 417	1 241 314	1 237 788
Kokku	8 473 471	7 989 568	7 596 799	7 984 383	8 241 388

Tabel 10. Põhitegevuse kulude ja investeerimistegevuse väljaminekute jaotus tegevusalade lõikes 2014-2018 (kassapõhine täitmine, eurodes)

Kui 2013. aastal oli Rõuge valla netovõlakoormuse määr 70,63%, siis 2018. aastal oli see 30,02% (1 588 866 eurot) ja on iga-aastaselt vähenenud (Tabel 11).

Netovõlakoormus aruandeaasta lõpul võib ulatuda lõppenud aruandeaasta põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kuuekordse vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat. Kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kuuekordne vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 60%-ni vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest.

Netovõlakoormuse arvestuses võetakse Rõuge valla võlakohustusena arvesse bilansis kajastatud järgmised kohustused: võetud laenud, kapitalirendikohustused, tasumise tähtjaks tasumata jäänud kohustused, toetusteks saadud ettemaksed, toetuste andmise kohustused, pikaajalised võlad tarnijatele, muud pikaajalised kohustused, mis nõuavad tulevikus raha väljamaksmist.

	2014	2015	2016	2017	2018
Netovõlakoormus	2 807 445	2 471 760	2 474 478	2 585 881	1 588 866
Netovõlakoormuse ülemmäär	4 089 799	4 405 172	4 505 675	5 162 248	4 961 792
Netovõlakoormuse %	68,65	56,11	54,92	50,09	30,02

Tabel 11. Netovõlakoormus 2014-2018 (Rahandusministeerium)

8.2. Struktuur

Rõuge valla omavalitsusorganid on vallavolikogu ja vallavalitsus. Rõuge vallavolikogu on 27-liikmeline. Vallavolikogu tööd juhib palgaline volikogu esimees. Vallavolikogu poolt on moodustanud üheksa alatist komisjoni: arengu- ja ettevõtluskomisjon, hariduskomisjon, korrakaitsekomisjon, kultuurikomisjon, külaelukomisjon, majanduskomisjon, revisjonikomisjon, sotsiaal- ja tervisekomisjon. Komisjonidesse kuulub reeglina 12 liiget, välja arvatud revisjonikomisjon, mis on 3-liikmeline ja arengu-ja ettevõtluskomisjon, kuhu kuulub 16 liiget.

Rõuge Vallavalitsuse struktuur on 7-liikmeline ning Vallavalitsusse kuuluvad osakonna juhatajad ja vallavanem.

Rõuge Vallavalitsuse struktuur koosneb vallakantseleist, finantsosakonnast, arendusosakonnast, majandusosakonnast, sotsiaalosakonnast ning haridus- ja kultuuriosakonnast. Vallavalitsuses on ametikohtade ja töökohtade arv kokku 61,95. (vt tabel 12).

Teenistuskohdade nimetus	Teenistuskoha jaotus ameti- või töökohaks ja koormus		Kohti struktuuriüksuses kokku
	Ametikoht	Töökoht	
Vallavanem			
1. Vallakantselei			
Vallasekretär	1		1
Vallasekretäri abi	1		1
Kantselei spetsialist	1		1
Arhivaar		1	1
Personali- ja andmekaitse spetsialist	1		1
Õigusspetsialist	1		1
Kohti kokku	5	1	6
2. Finantsosakond			
Finantsosakonna juhataja	1		1
Pearaamatupidaja	1		1
Raamatupidaja		3	3

Kohti kokku	2	3	5
3. Arendusosakond			
Arendusosakonna juhataja	1		1
Ettevõtlus- ja projektispetsialist	1		1
Projektispetsialist	1		1
Kommunikatsioonispetsialist	1		1
IT- spetsialist		1	1
Kohti kokku	4	1	5
4. Majandusosakond			
Majandusosakonna juhataja	1		1
Maaspetsialist	1		1
Planeeringu- ja ehitusspetsialist	1		1
Keskkonnaspetsialist	1		1
Teedespetsialist	1		1
Ehitusspetsialist	1		1
Hankespetsialist	1		1

Haldusspetsialist		3	3
Koristaja (Rõuge, Haanja, Varstu)		2	2
Bussijuht (Rõuge)		2	2
Traktorist (Rõuge)		1	1
Kalmistutöötaja (Rõuge)		2	2
Kalmistuvaht (Varstu, Haanja)		2	2
Remondi-haljastustöötaja (Haanja)		0,5	0,5
Majandustöötaja-rajameister (Haanja)		1	1
Majandustöötaja (Varstu)		1	1
Kohti kokku	7	14,5	21,5
5. Sotsiaalosakond			
Sotsiaalosakonna juhataja	1		1
Lastekaitsepspetsialist	2		2
Sotsiaaltöö spetsialist (neist teenuskeskustes 4)	5		5
Sotsiaalhooldustöötaja		4	4
Tugiisik		4	4

Kohti kokku	8	8	16
6. Haridus- ja kultuuriosakond			
Haridus-ja Kultuuriosakonna juhataja	1		1
Haridusspetsialist	1		1
Kultuuri-ja spordispetzialist	1		1
Kohti kokku	3	3	3
KÕIK KOKKU	28	28,5	56,5

Tabel 12. Vallavalitsuse ametikohtade ja töökohtade arv 26.02.2019 seisuga

Rõuge valla hallata on üks koolieelne lasteasutus, viis üldhariduskooli, üks noorsootöö asutus, kaksteist raamatukogu, viis kultuuriasutust ja kolm sotsiaalasutust. Lisaks on vald veel osaline Suure Munamäe vaatetornis, Rõuge Koostöökeskuses ja kahes kommunaalteenistuses. Valla hallatavates asutustes on kokku 214,38 töökohta (vt tabel 13).

Valla hallatavad asutused:

Koolieelne lasteasutus:

- Rõuge Lasteaed

Üldhariduskoolid:

- Haanja Kool
- Misso kool
- Mõniste Kool

- Rõuge Põhikool
- Varstu kool

Noorsootöö asutus:

- Rõuge Noorsootöö Keskus

Kultuuriasutused:

- Haanja Valla Rahvamajad
- Misso Rahvamaja
- Mõniste Rahvamaja
- Rõuge Rahvamaja
- Varstu Kultuurikeskus

Raamatukogud:

- Haanja Raamatukogu
- Krabi Raamatukogu
- Kuutsi Raamatukogu
- Luutsniku Raamatukogu
- Misso Raamatukogu
- Mõniste Raamatukogu
- Nursi Raamatukogu
- Ruusmäe Raamatukogu
- Rõuge Raamatukogu
- Sänna Raamatukogu

- Varstu Raamatukogu
- Viitina Raamatukogu

Sotsiaalasutused:

- Hooldekodu Pihlakobar
- Misso Sotsiaalkeskus
- Rõuge Hooldekodu

Muu hallatav asutus:

- Suure Munamäe Vaatetorn
- Rõuge Koostöökeskus

Kommunaalteenused:

- OÜ Misso Haldus (osalus 100%, kommunaalteenused)
- OÜ Rõuge Kommunaalteenus (osalus 100%, kommunaalteenused)

Sihtasutused:

- SA Rõuge Energiakeskus
- SA Rõuge Jäähall
- SA Rõuge sport
- SA Haanjamaa Sport

Hallatav asutus	Töökoha nimetus	Töökohtade arv
Koolieelne lasteasutus	Direktor	1
	Õppealajuhataja	0,4
	Lasteiaiaõpetaja	10

	Õpetaja abi	5,5
	Muusikaõpetaja	0,65
	Liikumis- ja ujumisõpetaja	0,5
	Kokk	1
	Abitööline	1,5
	Majandustöötaja	0,5
	KOKKU	21,05
Üldhariduskool	Direktor	4,5
	Õppejuht	1,5
	Lasteaiarühmade õppejuht	0,5
	Õppealajuhataja	0,8
	Sekretär-juhiabi	0,5
	Asjaajaja	0,25
	Infojuht	0,5
	Juhiabi	0,5
	Infojuht	1,25
	IT administraator	0,5
	Õpperühma õpetaja	0,5
	Raamatukogu juhataja	0,3
	Õpetaja	49,57
	Abiõpetaja	2

	Lasteaiarühmade õpetaja	9,95
	Lasteaiarühmade õpetaja abi	8,55
	Pikapäevarühma kasvataja	1,1
	Pikapäevarühma õpetaja	3
	Lasteaiarühmade muusikaõpetaja	0,375
	Lasteaiarühmade liikumisõpetaja	0,375
	Huvijuht	2,25
	Ringijuht	3,72
	Suusatreener-õpetaja	0,43
	Eripedagoog/HEV koordinaator	0,3
	Eripedagoog /HEV koordinaator lasteaiarühmad	0,1
	NK ja KT juht	0,3
	Majandusjuht/majandusjuhataja	2,5
	Peakokk	3
	Kokk	3
	Koka-abi/abikokk	2,3
	Köögitööline/koristaja	1
	Hooldustehnik	1
	Koristaja/heakorratöötaja	1

	Spordihoone administraator	1
	Sekretär-raamatukoguhoidja	1
	Abitööline	1
	Koristaja	12,16
	Remondi-haljastustöötaja	0,5
	Remonditööline/heakorratöötaja	1
	Majahoidja	1
	KOKKU	120,88
Noorsootöö asutus	Noorsootöö juht	1
	Noorsootöötaja	8
	Majahoidja	1
	KOKKU	10
Kultuuriasutused	Juhataja	3
	Kultuuritöö juht/kultuurijuht	2
	Kunstiline juht	2,7
	Majahoidja	2
	Koristaja	3,5
	KOKKU	13,2
Raamatukogud	Raamatukogu juhataja	10,5
	KOKKU	10,5
Sotsiaalasutused	Juhataja	2

	Hooldustöötaja/hooldaja	11
	Abihooldustöötaja/hooldaja abi	5,3
	Abitööline	2
	Avahooldustöötaja	0,8
	Majahoidja	0,25
	Peakokk	2
	Kokk	1,7
	Koristaja-pesupesija/koristaja	2
	KOKKU	27,05
Rõuge Koostöökeskus	Keskuse juht	1
	Psühholoog	1
	Logopeed	2
	Eripedagoog	2
	Sotsiaalpedagoog	2
	KOKKU	8
Suure Munamäe vaatetorn	Juhataja-tornivaht	1,0 (01.04 – 31.10) 0,5 (01.11 – 31.03)
	Tornivaht	1,0 (01.04 – 31.10) 0,5 (01.11 – 31.03)
	Välikoristaja	1,0 (01.04 – 31.10) 0,7 (01.11 – 31.03)

	Koristaja	0,7 (01.04 – 31.10)
	KOKKU	3,7 (01.04 – 31.10) 1,7 (01.11 – 31.03)

Tabel 13. Töökohtade arv Rõuge valla hallatavates asutustes 18.06.2018 seisuga

Lisaks Rõuge valla arengukavale reguleerivad Rõuge valla arengut ja toimimist veel mitmed alusdokumendid:

- Rõuge valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kava 2018-2029
- Haanja, Misso, Mõniste, Rõuge ja Varstu ühisvalla ettevõtluse arengustrateegia
- Haanja valla üldplaneering (2011)
- Misso valla üldplaneering (2001)
- Mõniste valla üldplaneering (2011)
- Varstu valla üldplaneering (2008)

8.3. Valitsemine

Rõuge vald on territooriumilt suurim omavalitsus Võru maakonnas, valitsemisel on suurimateks väljakutseteks hajaasustus ning eri piirkondade tasakaalustatud areng käsikäes kogukondade oma näo säilitamisega. Valla juhtimises peetakse oluliseks kaasamist ja avatud valitsemist, mida iseloomustab arengule suunatud organisatsioonikultuur, heade haldustavade järgimine ja poliitiliselt neutraalne strateegiline juhtimine. Sellist juhtimist peavad toetama valla üldine mainekujundus ning sise- ja väliskommunikatsioon, mis peegeldavad vallavalitsust kui avatud ja kaasaegset organisatsiooni, mis tagab oma elanikele heal tasemel personaalse teenuse.

Valla tasakaalustatud arengu poole püüeldakse vallavalitsuse ja kogukondade koostöös. Haldusreformijärgses omavalitsuses on eriliselt oluline leida kõiki rahuldav kesktee valla kui terviku ühtsustunde kasvatamise ning piirkondade omanäolise identiteedi säilitamise vahel, see on pikk protsess. Kõigil kogukondadel on võimalus oma piirkonnas paikkondliku identiteedi säilitamiseks viia ellu vabalt valitud tegevusi ja algatusi, taotlede selleks toetust vallavalitsuselt või välistelt rahastajatelt; samas eeldatakse neilt oma tegevustes valla kui terviku väärtuste järgimist ja ühtsustunde loomisele kaasa aitamist. Head suhted vallavalitsuse ja kogukondade vahel kujundavad valla kui terviku mainet ning kuvandit elu- ja töökeskkonnana.

Avatud ja kaasavat valitsemist viiakse ellu:

- Vallavalitsuse igapäevatöös: regulaarne sise- ja väliskommunikatsioon, info levitamine erinevates kanalites, ametnike jooksev suhtlus elanikega, eri sihtrühmade omavahelise suhtlusvõimaluse edendamine nt valdkondlikke meililiste pakkudes;
- ühekordsete tegevustena: küsitlused, arvamuste ja ettepanekute kogumine, rahvakoosolekud jms;
- erinevatele sihtrühmadele suunatud regulaarsete tegevustena: koostöökohtumised elanikega, vabaihendustega ja ettevõtjatega; eri valdkondade ettevõtjate ja vabaihenduste omavahelise koostöö koordineerimine; ettevõtluse ja mittetulundusliku tegevuse toetamine (eesmärgiga mitmekesistada valla elu kohalike aktiivsete ühenduste abil) ja nii edasi.

Rõuge valla elanikke kaasatakse valitsemisse ja otsustamisse ka volikogu komisjonide kaudu, mille hulk ning liikmete arv on võrreldes paljude teste omavalitsustega suhteliselt suured.

Vallavalitsuse ja elanikkonna/kogukondade suhtlus toimub erinevate ühe- või kahe-suunaliste infokanalite kaudu, vallavalitsus on avatud tagasisidele ja dialoogile. Vallavalitsuse olulisemateks väliskommunikatsiooni infokanaliteks on:

- Valla koduleht aadressil www.rauge.ee. Sisaldab vallavalitsuse ametlikku infot ja jooksvaid teateid, ürituste kalendrit, infot vallas pakutavate (avalike) teenuste ja tegutsevate vabaihenduste ning ettevõtjate kohta, valla turismiinfot jne. Jooksvalt on avatud vorm, kuhu kõik saavad sisestada infot vallas toimuvate ürituste kohta; vastavalt vajadusele kogutakse infot piirkonna vabaihenduste ja ettevõtjate kohta jne. Kodulehel on avatud vorm valla arengukavasse ja eelarvestrateegiasse jooksvalt ettepanekute kogumiseks.
- Valla Facebooki leht (>2700 järgijat). Edastab jooksvat infot ja kiireloomulisi teateid, teavet vallas toimuvate ürituste kohta; vahendab mujal avaldatud infot valla elanike ja organisatsioonide saavutuste kohta, teavitab laste sündide registreerimisest jne.
- Valla ajaleht Mägede Häääl (tiraaž 2444). Ilmub iga kolme nädala järel, selles avaldatakse vallavalitsuse infot, tutvustatakse valla silmapaistvaid isikuid ja ühendusi, kajastatakse tulevasi ja toimunud üritusi. Avaldatakse kaastöid vallaelanikelt ja olulist üleriigilist infot erinevatelt ametkondadelt.
- Meililistid. Loodud on üldine infolist rauge@rauge.ee (335 liiget), millega saavad liituda kõik soovijad ning kuhu saavad saata kirju kõik listi liikmed. Lisaks on eraldi

valdkondlikud listid mittetulundusühingutele (mty@rauge.ee, 39 liiget) ja ettevõtjatele (ettevotjad@rauge.ee, 60 liiget), millega saavad samuti liituda kõik soovijad.

- Infotahvliid ja stendid. Asuvad külades ja keskustes, neil avaldatakse peamiselt kuulutusi ja ürituste plakateid; vallavalituse ametlikku infot nende kaudu reeglina ei edastata (v.a. erijuhtudel vastavalt vajadusele).

Korra nädalas avaldatakse kõigi maakonna omavalitsuste möödunud nädala info maakonnalehes Võrumaa Teataja. Sellesse oodatakse sisendit kõigilt valla töötajatelt, asutustelt ja organisatsioonidelt, et avaldatav info oleks võimalikult lai. Vallavalitsus peab oluliseks, et n-ö suures meedias avaldatu kajastaks ammendavalt ja pigem positiivselt vallas toimuvat, siinsete inimeste saavutusi jne.

Iga nädala alguses koondatakse kokku ja avaldatakse kodulehel, Facebookis ning valla üldlistis algava nädala tegevuste ja ürituste loend, tööpakkumised jms.

Lisaks erinevatele valla info edastamise kanalitele on loodud kuulutusteportaal Kohalikult Kohalikule, kus eraisikud ja ettevõtjad saavad avaldada ostu, müügi, töö- ja teenuste kuulutusi. Valla infot portaalis ei avaldata, vallavalitsuse roll on portaali haldamine ja reklaamimine.

Kuna Rõuge vallavalitsuse ja selle hallatavate asutuste töötajate hulk on suur, tuleb rõhku panna ka sisekommunikatsiooni koordineerimisele ja arendamisele. On oluline, et kõik organisatsiooni liikmed mõistaksid kahepoolse kommunikatsiooni olulisust ning tunnetaksid vastutust info õigeaegse ja adekvaatse levimise eest. Kõik valla asutused on oma tegevuse ja väliskommunikatsiooniga osa valla üldisest mainekujundusest, seepärast on üks vallavalitsuse suurimaid väljakutseid kommunikatsioonis ühtse arusaama ja avatud infovahetusele suunatud mõtteviisi juurutamine kõigis allasutustes ning kõigi töötajate hulgas. Tehnilised tingimused omavaheliseks sujuvaks suhtluseks on olemas, nende järjepidev sihipärane kasutamine vajab edendamist. Loodud on allasutuste, spetsialistide jms temaatilised meililistid; spetsialistidel ja allasutustel on ühtsed @rauge.ee lõpuga e-posti aadressid, omavaheliseks kiiremaks suhtluseks kasutatakse lisaks e-postile ka Skype'i või muid kiirsõnumite edastamise keskkondi; ametnikud ja asutuste juhid märgivad oma puhkuseaegu ja olulisemaid tegemisi / ärakäimisi valla dokumendihaldussüsteemiga seotud kalendrisse.

Rõuge vald teeb tihedat koostööd ka teiste omavalitsustega, eelkõige naaberomavalitsustega. Samuti on koostöö vallas tegutsevate mittetulundusühingute ja vabatahtlike organisatsioonidega. Äriregistri andmetel on vallas registreeritud 160 mittetulundusühingut.

MTÜ-de ja vabatahtlike panus valla ellu on väga olulisel kohal. Selle toetamiseks antakse mittetulundustegevusteks toetust.

Rõuge vallavalitsus on järgmiste organisatsioonide liige:

- Eesti Linnade ja Valdade Liit
- Võrumaa Omavalitsuste Liit
- Võrumaa Arenduskeskus
- Kagu Ühistranspordikeskus
- MTÜ Terve Võrumaa
- Võrumaa Partnerluskogu
- Piiriveere Liider
- Võrumaa Turismiliit

Rõuge vallal on sõprusleping mitmete välispartneritega: Vesilahti vald (Soome), Aluksne linn (Läti).

Kasutatud allikad

AS Võru Vesi andmed <http://voruvesi.ee/>

Eesti Hariduse Infosüsteem <http://www.ehis.ee/>

Ajakiri Eesti Loodus http://vana.loodusajakiri.ee/eesti_loodus/artikkel2411_2401.html

Eesti Statistikaamet <https://www.stat.ee/>

Eesti Statistikaameti andmebaas <http://andmebaas.stat.ee/?lang=et>

Eesti Töötukassa <https://www.tootukassa.ee/>

Estoniva Entsüklopeedia Eestist http://stage.estonica.ee/et/Loodus/L%C3%B5una-Eesti_k%C3%B5rgustikud_ja_n%C3%B5od/Haanja_k%C3%B5rgustik/

Haanja Vallavolikogu määrus 22.09.2016 nr 21 Haanja valla arengukava 2014-2022 ja tegevuskava uue redaktsiooni vastuvõtmine
<https://www.riigiteataja.ee/akt/420102017036?leiaKehtiv>

Haridusstatistika HaridusSilm <https://www.haridussilm.ee/>

MTÜ Kagu Ühistranspordikeskus <http://kagu.ytk.ee/>

Keskkonnaamet

https://www.keskkonnaamet.ee/sites/default/public/Keskkonnaharidus/paganamaa_EST.pdf

Keskkonnaregistri avalik teenus

<http://register.keskkonnainfo.ee/envreg/main#HTTPVy447qsk9Gh8dF4rf55D5UPGvFwy5d>

Kultuurimälestiste riiklik register <https://register.muinas.ee/public.php>

Kultuurimälestiste riiklik register <https://register.muinas.ee/public.php>

Maa-ameti Geoportaal <https://geoportaal.maaamet.ee/est/>

Maa-ameti Geoportaali maakatastri statistika <https://geoportaal.maaamet.ee/est/Andmed-ja-kaardid/Maakatastri-andmed/Maakatastri-statistika-p506.html>

Misso Vallavolikogu määrus 27.10.2016 nr 19 Misso valla arengukava aastateks 2014-2025 ja arengukava tegevuskava uue redaktsiooni vastuvõtmine <https://www.riigiteataja.ee/akt/412102017019?leiaKehtiv>

Mõniste Vallavolikogu määrus 30.10.2015 nr 9 Mõniste valla arengukava 2016-2025 <https://www.riigiteataja.ee/akt/424112015007>

Politsei- ja Piirivalveamet <https://www.politsei.ee/>

Päästeamet <https://www.rescue.ee/>

Rahandusministeerium <https://www.rahandusministeerium.ee/et>

Riiklik ehtisregister <https://www.ehr.ee/>

Rõuge Vallavalitsus <http://rouge.kovtp.ee/ametnikud5>

Rõuge Vallavolikogu määrus 29.04.2015 nr 6 Rõuge valla arengukava 2015-2025 vastuvõtmine <https://www.riigiteataja.ee/akt/421102017035?leiaKehtiv>

Siseministeeriumi rahvastikuregister <https://www.siseministeerium.ee/et/eesmark-tegevused/rahvastikutoimingud/rahvastikuregister>

Varstu Vallavolikogu määrus 11.10.2011 nr 7 Varstu valla arengukava aastateks 2011 – 2030 vastuvõtmine <https://www.riigiteataja.ee/akt/425102016009?leiaKehtiv>

Veekasutuse aruanded